

והשיקו היקבים תירוש ויצהר: ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארפה הילק והחסיל והגזם חיל הגדול אשר שלחתי בכם: ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם יהוה אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבשו עמי לעולם: וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני יהוה אלהיכם ואין עוד ולא יבשו עמי לעולם: מראל במדף נשא עון ועבר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כרחפץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יבבש עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאותם: תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתנו מימי קדם:

אונקלוס

דברים לב האזינו

לב א האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי: ב יערף כמטר לקחי מזל כפול אמרתי פשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב: ג כי שם יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו: ד הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא: ה שחת לו לא בנו מומם דור עקש ופתלתל: ו הליהוה תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלוא הוא אביך קנף הוא עשך ויכונף: (שני) ז זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביך ויגדך וקנף ויאמרו לך: ח בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם

א אציתו שמא נאמלל ותשמע ארץ אמרי עמי: ב יבסם כמטר אולפני יתקבל כשלא מימרי כרחמי מטרא דנשכין על דתאה וכרסיסי מלקושא די על עשבא: ג ארי בשמא דני אנא מצלי הבו דבוקא קדם אלהנא: ד תקיפא דשלמין עובדוהי ארי כל אורחמיה דינא אלהא מהיקנא דמן קדמוהי עולה לא נפק דמן קדם וכי וקשיט הוא: ה חבילו להון לא ליה כניא די קלחו לטענתא דרא דאשני עובדוהי ואשתינו: ו הא קדם יי אמן גמלין דא עמא דקבילו אודותא ולא חכימו קלא הוא אכור ואת די ליה הוא עקדו ואוקנו: ז אדכר יומין דמן עלמא אסתכל בשני דר ודר שאל אבוק ויחיו לך סביה וימרו לך: ח באחסינא עלאה עממא כפך שותיה בני

ואין עול. חף לטעיס מעלם שער דקתס כעוהו: צדיק וישר הוא. הכל מזדקיס עליהם את דינו ו יכן ראו וישר להם לדיק ממי הנכרות וישר הוא ורואו להנדיקו: (ה) שחת לו וגו'. כמרטו נבולו להון. ולא ליה: בניו בומם. בניו היו והשמה שהשחיתו היא מומם. בניו בומם. מומם של בניו היה ולא מומם: דור עקש. עקוס ומעוקל כמו זה כל הישרה יעקשו ונלשון משנה מולדה ששניה עקומות ועקושות: ופתלתל. אנטורטיליש (פעדרדעהע פעררויקעלט) כפמיל היה שגדלן אוחו ומקיפין אותו סביבות כ הגדיל: פתלתל. מן המצות הכפולות כמו ירקק אלמדס סחרר סגלגל: (ו) הדיד תגמלו זאת. לשון מומה וכי לפניו אהם מעניבין שיש בידו ליפרע מכם ושהיטיב לכם בכל הטובות: עם נבל. ששכחו את העשוי להם: ולא חכם. להבין את הנולדות שיש בידו להטיב ולהרע: הלוא הוא אביך קנף. שקנף שקנף ד בקן הסלעים ובארץ חוקה שקנף בכל מיני מקנה: הוא עשך. אומה נלומות: ויבונף. אחרי כן בכל מיני נקים וכן מכם הנשים מכם נביאים ומכם מלכים כרך והשכל מלוי זו: (ז) זכור ימות עולם. מה עשה כראשונים שהכעיקו לפניו: בניו שנות דור ודר. דור אלוט שהיף עליהם מי אוקיטס דור המבול ששטפס. ד"ה לא נחם לנכסם על שעבר בניו שנות דור ודר להכיר להכא שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשית והעולם הבא: שאל אביך. אלו הנביאים שנקראו אבות כמו שנאמר בלויסו אבי אבי רכב ישראל: וקנף. אלו החכמים: ויאמרו לך. הרשעות: (ח) בהנחל עליון גוים. כשהנחיל הקב"ה למטעויו את חלק נחלתם מ הניסים ושטפס: בהפרידו בני אדם. כשהספין דור המלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן אלא יצא גבולות עמים קיימם ולא אכנס:

(א) האזינו השמים. שמי ממרה בהם בישראל והיו אהם עדים נכדך שכן אמרתי להם א שאלם מהיו עדים וכן ותשמע הארץ ולמה העיד בהם שמים וארץ אמר משה אני אשר וחס למחר אני את חס יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הנכרות מי נא ומחיש ליעקב העיד בהם שמים וארץ עדים שם קיימם לעולם ועוד שאל יוכי ויבאו העדים וימנו שכרם הגפן חתן פריה והארץ חתן יבולה והשמים ימנו טלם ואם יחמיצו חסיה בהם יד העדים חתלה ועזר את השמים ולא יהיה מער והאדמה לא חתן את יבולה והח"כ ואכדס מהרה על ידי העובדי כוכבים: (ב) יערוף כמטר לקחי. זו היא העדות ששעידו שאני אומר כפיכס מורה שנתתי לישראל ב שהיא חיים לעולם. כמטר הוא שהוא חיים לעולם כאשר יערפון השמים על ומטור: יערוף. לשון יטוף וכן יערפו דשן יערפו טל: תלך כמטר. שהכל שמתים ו בו. לפי שהמטר יש בו ענינים לנכרות (ס"ה יש ענינים בו) כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין: בשעירים. לשון רוח סערה ד כמרגומו כרומי מערה מה הרומות הללו מחוקקן את העשנים ומגדלן אוחס חף ד"ה מגדלן את לומדיה: וברביבים. שפי מטר ויגל ע"ש שירה כחן קנרל ריב כמד"ה רובה קשת: ד שאל. ארכי"ץ (גראלוגויכס) עניסת הארץ מ מוכסה ניק: עשב. קנה אחד קרוי עשב וכל מין ומין לענמו קרוי עשב: (ג) כי שם די אקרא. הכי כי משמש בלשון כאשר כמו: כי מצולו אל הארץ כשאקרא ואזכור שם ה' אהם הבו גדל לאלהינו ונכרו שמו מכאן אמרו שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שנמקדס: (ד) הצור תמים פעלו. אע"פ שהוא חוק: כשמצוי פורענות על עובדי ראונו לא בשטף הוא מניח כי אם בדין כי תמים פעלו: אף אמונה. לשלם לנדיקים דקתס לעוה"כ ו אע"פ שמאחר את מגמולס סופו לאמן את דכרו:

עיקר שפתי חכמים

א זפי נביס (ל"ה כ"ח) ופיעיד בהם את השמים ואת הארץ. והמה ככר קבלו אהםם לעדים לכן אתי מהרה ככס את ישראל: ב כי הארץ נקראת לקח דכמי כי לקח טוב נתתי לכם. והיא נקראת ג"כ חיים דכמי עין חיים היא למחוקים בה: ג משא"כ המטר שמתפזר לפעמים לעובדי דרכים ואח"י מתמה לרוח ומגדלן את הנחמין ועוב יומר מן השל: ד כי השר"ה שאלתי והסמ"ך אחד הוא לכן יקום שיעירם לפערי: ה דעה הוא שם טולל לכל הנחמים כיהא החכמים את הארץ. וכל נחם כמי עלתו נקרא עשב: ו אכל אינו נחמית עשם להם שאלתי: ו אין דבר המפריע את משכבו ככל זה את חיים הוא מקנה נחמיתו ולא נכחו: ו אין זה כופל לשון אל למונה ואין עול אך למונה הוא לנדקס. וגם לרשעים לא יעקב עול כי לא ינבה את מעשיהם העובים ממעשיהם הרעים. אך ינעם ענד רעמם ויגמלם מעוה"ל צנד עונתם: ו כי דיק וישר חיים מלרים הנקב"ה בגלל מעשיו אבל אנשי הארץ יתארו לוחו כשם דיק ומלדקין עליהם הדין. וזה ישר הוא לנכרות: ז רמטרס הכחוט שחח לו נדלק שאלה האם המשחת והחומים אשר חגרתו כשאלתם. האם לו הוא. ומשוב הכחול לא. ה"י כי אין איש אשר זו דעה יאמר סאת. כי חולת היא. כי בניו מומים כי הוא מום לאלה אשר היו מלפנים בניו ובחר בהם. ועמה הם דור עקש ופתלתל חלל לא מום של הקב"ה הוא: כ גדל הוא גוף הפמיל ומקניו יעבטוה כחמילים כי יקום נחוק: ל רש"י מפרש קנף כשלא הרואות הרואה הולדת היא משורש קנה וזה שקנף. הרואה הששים הוא משרש קנף כי הוא עשך לן קן מקום שבו בניו שיי פועים. והרואה השלישית הוא משרש חקן כי הוא מקנן טיבס. ורש"י אשר היה מנעלי השמים משב ככל שיש הרואות אל עיקר השרש דק קן ושאר האומות נספוח מן: ו יפ"ו כהמל הוא פעל מרש נהל אשר הרואונו נכר וטען מים וזה כהמל כאשר השמיים כהמל מים:

אזר קפ"ז
4
א.י.ד. ג.ק.ר
3 א.ג.ו.ג. ה.ו.
א.ו.ו. א.ו.ו.

מלא א'י.ו.ג. ה.ו.ר.ו.ה. א.ק.ו.א. י.ו.מ. ב.י.ן

2

ס פ ר י

הוצאת
מוסד הרב קוק

עם פירוש תולדות אדם

מאת

הגאון רבי משה דוד אברהם טרויש אשכנזי זצ"ל

בעל מרכבת המשנה על המכילתא

יוצא לאור לראשונה על פי כתב יד המחבר

ועם הגהות הגר"א

כפי שנדפסו במהדורה שיצאה לאור בוולנה תרכ"ז

א"ת 1234567

והגהות הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל

נדפסות לראשונה על פי כתב יד

"מסורת הספרי" - עלידי הרב שכנא קולדיצקי

ס פ ר ד ב ר י ם

הוצאת מוסד הרב קוק • ירושלים

3

קבלנו את התורה מי בא ומכחישם לפיכך העיד עליהם שני עדים שהם קיימים לעולם ולעולמי עולמים. והמקום העיד בהם את השירה שנאמר (דברים לא) למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אמר שירה תעיד בהם למטן ואני למעלן ומנין שהמקום קרוי עד ממהר שנאמר (מלאכי ג) וקרבתני אליכם למשפט והייתי עד ממהר ואומר (ירמיה כט) ואנכי היודע ועד ואומר (מייכה א) ויהי ה' אלהיכם בכם לעד: יערוף → כמטר לקחי. אין לקחי אלא דברי תורה שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם ואומר (שם

עשו מצות שניתנו להם מן השמים ואלו הם מצות שניתנו להם מן השמים עיבור שנים וקביעות חדשים שנאמר (בראשית א) והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים. ותשמע הארץ שלא עשו מצות שניתנו להם בארץ לקט ושכחה ופאה תרומות ומעשרות שמיטים ויובלות. ד"א האזינו השמים וגו' (שלא עשו כל מצות שניתנו להם מן השמים ולא עשו כל מצות שניתנו להם בארץ). משה העיד בישראל שני עדים שהם קיימים לעולם ולעולמי עולמים אמר להם אני בשר ודם למחר אני מת אם ירצו לומר לא

תולדות אדם

המעידים הם שרי שמים וארץ כמ"ש הראב"ע בשם הגאון, ונודע דאין מ"ה יודעים מה שבלבו של אדם ע"כ שרי שמים וארץ המה מעידים על הנגלות והשירה המה נשמות בני ישראל הם מעידי על הנסתרות, ולא סגי בעדות השירה לחוד בין על הנסתרות ובין על הנגלות דלא סגי בלא"ה מבלי עדות שמים וארץ כמו שביארנו היות כל ישראל ערבים זה בזה, וא"כ השירה המה הנשמות לאו כל כמיניהו בעדותן לחוב לאחרים ואין עדותן אלא לגבי עצמן והודאות בע"ד כמאה עדים דמי ע"כ מיצרך עדות שמים וארץ וכמ"ד פ' נגמר הדין דאין מענישים על ערבות דנסתרות לעולם דאלי"כ מי יעיד עליהם, ולמ"ד דמענישים על הנסתרות אפשר עפ"י עדותו ית' בעצמו. וזה שאומר השירה תעיד בהם למטה ירצה עבירות דנגלות שאפשר שיושפט העובר עליהם למטה ואני אעיד עליהם למעלה עונש הערבות שאינו אלא בב"ד שלמעלה. אלא דאכתי קשה יעיד הקב"ה בעצמו על כל עבירות ומה צורך כל אילו עדיות, ואפשר לומר היות חפץ חסד הוא ית' שמו ואין עד בעשה דיין. ומה שאמרו הוא העד הוא הדיין היינו המשפט נקרא על שמו, ואם ה"י הוא המעיד יוכרח המשפט להיות עפ"י ב"ד שלמעלה שאין שם וויתור כי אם בדין גמור באין רחמים, כמאמר דוד מלפנך משפטי יצא שמשפטו ית' כלול בדין ורחמים, אבל משפט הערבות דנסתרות אחרי שהעובר כבר נשפט על פיו ית' עפ"י עדות דנשמת הרי משפטי הערבות נחרץ מאליו כמאחז"ל פ' שבועות הדיינים שבין רשעי דעלמא ובין ערב' דין קל ודין חמור איכא ביניהו. וא"כ עכ"פ צריך להקל המשפט דערב ממשפט העובר שכבר נחרץ ותו דלא סגי בלא"ה, ורש"י בנימוקי החומש פ' וענתה השירה הזאת לעד שהתירתי בה בתוכה על כל המוצאות אותו עכ"ל:

היג ומנין שהקב"ה קרוי עד שנא' הויתתי עד ממחר כן היא ג"י הילקוט:
 (ב) יערוף כמטר וכי אין לקחי וכי כפירש"י בנימוקי החומש, ואומר קחו מוסרי, לא ידענא ריבוי מקראות אלה למה. ואפשר היות שלשה תורות הם תורה שבכתב ותורה שבע"פ וחלק הנסתר מהתורה כמעשה מרכבה, ורצונו שכל אלה כלולי במאמר לקחי לכך מייתי מני לקח טוב נתתי לכם תורתי דתורתתי היינו חלק הנסתר הנקרא תורת ה' שהנסתרות לה' אלהינו קחו מוסרי היינו תורה שבכתב היא המלמדת דרך חיים עפ"י מצוותי, קחו עמכם דברים היא תורה שבע"פ כמו שדרשו חז"ל פ' הניזקין כי עפ"י הדברים האלה וכי זו תורה שבע"פ:

שניתנה להם מן השמים שהמזלות והכוכבים קבועים בגלגל שמימי כשיטות חכמי אומות פ' מי שהיה [אף צ"ד]:
 שלא עשו כל מצוות וכי דאנכי ולא יהי לך מפי הגבורה שמענו ולא עשו מצוות שניתנה להם בארץ ששמענו מפי משה. ויתכן לפרש מאי בנייהו דהני תרי לישני, ויראה לומר דמחלוקת עצומה ביניהם כאשר נתבאר בברייתא דלעיל שלא ייחדן אלא לעדות מצוות אלה, יראה דהוקשה לו למה לא ייחדן מתחלה בשעת קבלת התורה זה הוא המכריח שלא ייחדן לעדות אלא למצוות אלה התלויות בארץ להיות הגיע זמן כניסה לא"י ייחד עדות להם, וגם עיבור שנים וקידוש חדשים אין מעברין שני אלא בא"י. ואף שאם אין כמותו בא"י מעברים אף בח"ל שאני ישראל במדבר חישוב בעלמא עבידי כמו שזכרנו למעלה ריש הברייתא, ופשיטא עיבור שני שסודו שאין מעברים אלא מפני האביב שיבוא העומר בזמנו וזה אינו אלא בא"י, ע"כ לא ייחדן אלא בעת משמש לבא חייב מצוות אלה. ושיטת ברייתא שני' שעל כל המצוות ייחדו ואעפ"כ איחר להזמין לעדות עד כעת הלא נתבאר בטוב טעם ריש פרשה זו, ותנא דברייתא דלעיל דנכנסו בערבות דנגלות מיד ע"כ דחה טעם שכתבנו שמה ע"ש ודוק:

אם ירצו לומר לא קבלנו חס לזרעא דאבא להכחיש המפורסמות הלא מראש לא בסתר דיבר ה' אלא היות כפה עליהם הר כגיגית, ע"ד שאחז"ל פ"ד שמ"ע שמ"ע מודעא רבא לאורייתא עד דהדר קבלוהו בימי אחשוורוש. ולא כן שיטות תנא דקמן שזהו הטעם שייחדן לעדות כעת בערבות מואב היות בערבות מואב נכנסו בברית שנית מרצונם וכמ"ד כללות נאמרו בסיני ופרטות באה"מ ולא ה"י כריתות ברית חדש באה"מ ע"כ לא ייחדן לעדות באה"מ כי אם בערבות מואב, וא"כ פשט הברייתא אם ירצו לומר לא קבלנו את התורה ושקבלת סיני לא מיקרי קבלה היותה בכפי' יעידו שמים וארץ על כריתות ברית שבערבות מואב שהי' מחדש מרצונם:

המקום העיד עליהם את השירה כבר נתעורר הרב בעל צדה לדרך פ' זו, למה לא סגי בחד מינייהו או בשמים וארץ או בשירה, ועי' תירוצי' שוני' שם ודחוקים למבין. ואפשר לומר שענין עדות השירה היינו התורה שנקראת שירה, ומסכמת עם מאחז"ל שנשמה של אדם היא המעידה בעצמה. ונודע שס"ר אותי' לתורה וס"ר נפשות אחוזי' בה, וא"כ התורה המעידה הן הן נפשות ישראל בעצמן המעידים. ובה מיושב היות שמים וארץ

מסורת הספרי
ר. תענית ז'

הגהות הגר"א
(יא) לשון כניסה. משל
אין אדם בו :

ח) קחו מוסרי ואל כסף ואין מוסר אלא דברי תורה שנאמר (שם א) שמע בני מוסר אביך ואומר (שם ה) שמעו מוסר וחכמו ואומר (שם ד) החזק במוסר אל תרף ואומר (הושע יד) קחו עמכם דברים ושובו אל ה' ואין דברים אלא דברי תורה שנאמר (דברים ה) את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם: כמטר. מה מטר חיים לעולם אף דברי תורה חיים לעולם. אי מה מטר מקצת עולם שמחים ומקצת עולם עצבים בו מי שבורו וגתו מלא יין וגתו וגרנו לפניו מצירים לו אף דברי תורה כן ת"ל תזל כטל אמרתי. מה טל כל העולם כלו שמחים בו אף דברי תורה כל העולם כלו שמחים בו כשעירים עלי דשא. מה שעירים הללו יורדים על עשבים ומעלים אותם ומגדלים אותם כך דברי תורה מעלים לומדיהם ומגדלים אותם ת"ל (משלי ד) סלסלה ותרוממך: וכרביבים עלי עשב. מה רביבים הללו יורדים על עשבים ומעדנים אותם ומפנקים אותם כן דברי תורה מעדנים אותם ומפנקים אותם. וכה"א (שם א) כי לית חן הם לראשך ואומר (שם ד) תתן לראשך לית חן. ד"א היה ר' יהודה אומר לעולם הוא כונס דברי תורה כללים ומוציאם (כללים) [פרטים] שנאמר יערוף כמטר לקחי ואין יערוף אלא (יא) לשון (כנעני משל איך) אדם או לחבירו פרוט לי סלע זו אלא ערוף לי סלע זו כך הוא כונס דברי תורה כללים ופורט ומוציאם כטיפים הללו של טל ולא כטיפים הללו של מטר גדולות אלא כטיפים

הללו של טל שהם קטנים: כשעירים עלי דשא. מה שעירים הללו יורדים על עשבים ומפשפשים בהם כדי שלא יתליעו כך הוא מפשפש בדברי תורה כדי שלא תשכחם. כך א"ל ר' יעקב ברי חנינא לרבי בא ונפשפש בהלכות בשביל שלא יעלו חלודה: וכרביבים עלי עשב. מה רביבים הללו יורדים על עשבים ומנקים אותם ומפשפשים [ג"א ומשפשפים] אותם ומפטמים אותם כך הוא מפטם בדברי תורה ושונה ומשלש ומרבע. ד"א יערוף וגו' ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר ר' אין יערוף אלא לשון הריגה שנאמר (דברים כא) וערפו שם את העגלה בנחל מה עגלה מכפרת על שפיכות דמים כך דברי תורה מכפרים על שפיכות דמים: כשעירים עלי דשא. מה שעירים הללו באים על חטאות ומכפרים כך דברי תורה מכפרים על עבירות. ד"א יערוף כמטר חכמים אומרים אמר להם משה לישראל שמא אתם יודעים כמה צער נצטערת על התורה וכמה עמל עמלתי בה וכמה יגיעה יגעתי בה כענין שנאמר (שמות לד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. ונכנסתי לבין המלאכים ונכנסתי לבין החיות ונכנסתי לבין השרפים שאחד מהם יכול לשרוף את כל העולם כולו שנאמר (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו נתתי נפשי עליה דמי נתתי עליה כשם שלמדתי אותה בצער כך תהיו אתם למדים אותה בצער או כדרך שאתם למדים אותה בצער כך תהיו מלמדים אותם בצער ת"ל תזל

תולדות אדם

(ג) כשנר אי מה מטר וכי אף ד"ת כן שלפעמים יהי מצטער ע"י עסיקות התורה באם אין לו מי שיעמול ויעסוק במלאכתו. והיא שיטות רשבי"פ כיצד מברכין דלא ימיש ס"ת מפיד דברים ככתבן ומלאכתו גיעשית ע"י אחרים, ולכך אל תסתפק בדבר שלא תצטער שמלאכתך יהי גיעשית ע"י אחרים:

(ד) כשעירים מה שעירים וכי כך ד"ת מעלי אבל אתה אל תעשה קורדם לאכול הימנה וכמעשה דר' טרפון, אלא סוף הכבוד ממילא לבוא דסלסלה ותרוממך וכי:

(ט) ד"א היג לעולם הוא כונס כללים ומוציא פרטים והרצון דליגמר אינש והדר ליסבר דכד גמיר תחלה בלי עיזן הוא מכניס הרבה ואח"כ יהי מוציא פרטיים בעיון בכל הלכה בפרט. ועי' שילתי פ' אילו מציאות, ואפשר יהי מכניס כללי דהוי רץ למשנה ואח"כ יעיין במקור המשנה היא הגמרא:

(יז) ד"א יערוף וכי כך ד"ת מכפרים אש"ד יראה היינו על ערבות דש"ד דומיא דעגלה ערופה שאמרו הזקני' ידינו לא שפכה את הדם שאם הי' מכפר על ש"ד כמשמעו א"כ תו לא הי' צריך קרא שהיא מכפרת על שוגג. וזה שאמרו בספרי שילתי מסעי שש"ד גורמת לשכינה שתסתלק מישראל והיפוכו אמרו בתורה שאין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ע"כ התורה הוא תיקון החטא דש"ד:

מה שעירים הללו יורה שמעלות הקרבנות מכפרים

יותר מד"ת דמי גתלה במי. ולא כן שיטות חז"ל פ"ק דר"ה אם יכופר עון בית עלי בזבח ומנחה ודרשו חז"ל בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל הוא מתכפר בד"ת. ואפשר דשם דווקא הואיל וחטא בית עלי הי' ביזוי קדשים כמבואר למעלה ספרי ריש קרח אין קטיגור נעשה סניגור:

נתתי נפשי עלי וכן אמרו במדרש הונא בילקוט שילהי מלאכי ע"פ זכרו תורת משה עבדי, וכה משה שנקראת התורה על שמו בשביל שנתן גפשו עלי ואין להקשות ממאחז"ל פ' הכונס דף ס' שאמר דוד מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי שכל המוסר עצמו למיתה על דבר הלכה אין אומרים דבר הלכה משמו דשאני משה שכל מעשיו עפ"י הדבור הי':

כך אתם תהיו למרים בצער כמאחז"ל אדם כי ימות באהל במי התורה מתקיימת במי שממית עצמו עלי באהל:

או כך תהי' מלמדים אותה בצער לתבנת ברייתא זו גביע דברי הפסקתא זוטרתי. יערוף כמטר לקחי שתהא תורה משבעת את התלמידים, או כשם שהמטר יורד בשופע יכול יהא עורפם כענין שנא' וערפו את העגלה ת"ל תזל כטל בנחת ולא בזעף ע"כ. הרי שלימוד תלמידים בנחת נקרא משביע את התלמידים. ומאחז"ל פ' הספינה דף צ"א אין יוצאים מא"י לח"ל א"כ עמדו סאתיים בסלע הוא שער היקף וקו הממוצע הוא ד' סאין בסלע כמאמר ר"י שם: בהריגא כדהוה קיימי ד' סאין בסלע. וכן במשנה שילתי פאה: אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום

5

את מצרים: ד א ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך יהוה: ב ויאמר אליו יהוה מזה קרי מה זה בידך ויאמר מטה: ג ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו: ד ויאמר יהוה אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזקפו ויהי למטה בכפו: ה למען יאמינו כי נראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: ו ויאמר יהוה לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת פשלו: ז ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו: ח והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: ט והיה אם לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעו לקלך ולקחת ממימי היאר ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מן היאר והיו לדם ביבשת: י ויאמר משה אל יהוה בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי: יא ויאמר יהוה אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלים או חרש או

ותשוון על בניכון ועל כנתיכון ותרזקינון
 קת מצרים: א ואתיב משה ואמר והא לא
 והמנון לי ולא יקבלון מני ארי ייקרין לא
 אתגלי לך ז: ב ואמר ליה ז: מה דין
 בידך ואמר חוטר: ג ואמר רמיהי
 לארעא ורמיהי לארעא והנה לחני וערק
 משה מן קדמוהי: ד ואמר ז: למשה
 אושיט ידך ואחוד כנתיב ואושיט ידו
 ואתמך ביה והנה לחוטר בידו: ח כדיל
 דיהמנון ארי אתגלי לך ז: אלקא
 דאבהתהון אלקיה דאברהם אלקיה דיצחק
 ואלקיה דיעקב: ו ואמר ז: ליה עוד אעיל
 קען ידך בעטפך ואעיל ידו בעטפיה
 ואפקה והא ידו חוטר חלמא: ז ואמר
 אתיב ידך לעטפך ואתיב ידו לעטפיה
 ואפקה מעטפיה והא תבת תות כבשריה:
 ח ויהי אם לא יקמנון לך ולא יקבלון
 לקל אמת קדמא והמנון לקל אתא
 בתראה: ט ויהי אם לא יקמנון אף לתרין
 אתא האליו ולא יקבלון מנה ותסב ממא
 דבנהרא ותשוד ליקשטא ויהון מנא די
 תסב מן נהרא ויהון לךמא קיבשתא:
 י ואמר משה קדם ז: כעו ז: לא גבר
 דמלול אגא אף מתמלי אף מדקמוהי אף
 מעדן דמלקתא עם עבדך ארי יקיר ממלל
 ועמיק לישון אגא: יא ואמר ז: ליה מן שוי
 פומא לאנשא או מן שוי אלקא או חרשא

למקיס וטפלת ממנה כוויין של נוגף טשא טהן נושך כשהיא מדברת לשון ופעלתם
 מנקד כווי"א כטק. כגון וישאטם את אנכס. ונתחם להם את הרין
 הנגער. ונתחם את בשר ערלחם. לכן אני אומר זאת הנקודה בחיר"ק מן היסוד
 היא ויסוד שם דבר נלוו הוא מן הלשונות הכבדים. כמו דבור כפור למוד כשידבר
 בלשון ופעלתם ינקד בחיר"ק כמו ודברתם אל הקלע. וכפרתם את הבית. ולמדתם
 אותם את בניכם: (ב) מזה בידך. לכן נכתב כינה אחת לדרוש מזה שצריך אתה
 חייב ללקות שהשמת בבשרים. ופשוטו א כאלם שאומר לחניו מודה אתה שוו
 לפניך אכן היא אומר לו הן אמר לו הרני עושה אותה ען: (ג) ויהי דבנחש. רמו
 לו שפיט לשון הרע על ישראל באומרו לא יאמינו לי ותסב אומנותו של נחש:
 (ד) ויחזק בו. לשון אסיה הוא והרבה יש במקרא. ופיקוי האנשים
 ידו. והחוקה בתבשויו. והחוקה נוקטו. כל לשון חווק הדבוק לבי"ת לשון אחיה
 הוא: (ו) מצרעת בתבשו. דרך נרעת להיות לבנה. אם נהרת לבנה היא אף נאות
 זה רמו לו שלשון הרע כפר באומרו לא יאמינו לי לפיך הלכבו נרעת כמו שלקחה
 מרים על לשון הרע: (ז) ויוצאה מחיקו והנה שבה. מכלן שמרה טובה
 ממחרת לכל ממת פורעניות שהרי בראשונה לא נאמר מחיקו: (ח) והאמינו לקל
 דאות דהאחרון. משתאמר להם בשלישם לקיחי על שפירתי עליכם לשון הרע

עיקר שפתי חכמים
 א מלחם באנשי נספה והוא כל למך וכו' לא ידע שנידו מקל לבי"ת כאלם וכו': ב דל"כ מלי אולמי' האת האחרון מהראשון. וכו"ת מלי אולמי' את הדם יותר מהראשונה י"ל את הדם הראשון בנטיה ע"כ
 יאמינו יותר ולא להם הקב"ה שמשה יצא בנטיה אומות הראשונים דמ"י הם היו עובדי על אשר טעו הרי קבל עיטור. ולא כל פתח פטח למה יעטר פס: ג והיו נכחם בתחלת הסקויה אורחא דקרא הוא:

ספר

בן פורת יוסף

אה"ח 1234567

אוצר החכמה

אשר חיבר איש חי רב פעלים ה"ה כבוד הרב הגאון
הגדול המפורסם חסיד ועניו איש אלקי קדוש יאמר לו

מו"ה יעקב יוסף הכהן

אוצר החכמה

בע"ה ספר תולדות יעקב יוסף

זהו חיבור הפלא ופלא דרך פרד"ס אשר כל פריו קודש
הילולים ומיוסדים ומושרשים על מוסר השכל אשר כל שומעו
ולומדו תתלהב נפשו ולבו לעבודת הבורא ב"ה כפי אשר קיבל
מרבנו מובהק ומפורסם ה"ר איש אלקים מו"י ישראל בעש"ט
זללה"ה כאמור בהקדמת ספר תולדות יעקב יוסף הנ"ל, וגם
שו"ת וחילוקים נחמדים וגם נדפס בס' הזה אגרת הנשלח
לארץ הקדושה מהרב ר"י בעש"ט הנ"ל לגיסו החסיד
המפורסם מו"י גרשון קוטזור מכמה עניני פלאים

(נוסח השער ממהדורה ראשונה)

חלק א

יוצא לאור מחדש בעזהשי"ת באותיות מאירות עינים ובהג"ה
מדוייקת בהשוואה לדפוס, חילוק מדוקדק של ד"ה בהדגשת
ההפרש ביניהם, ובהוספת מראי מקומות, הערות וביאורים,
ומפתחות, דבר דבור על אפניו

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשע"א לפ"ק

על הרמב"ם¹³⁵ (ה' לישום פ"ג ס"ב), שהקשה
 הבית יוסף (לכנה"ע ע"ט) ונשאר בצ"ע. ואני
 כתבתי ביאורו במ"א¹³⁶. והעולה משם, נתנה
 היא כסף קדושין וקבל הוא, באדם חשוב
 מקודשת, בהיא הנאה שקיבל ממנה וכו',
 וה"נ על ידי קבלת התורה נתקדשו ישראל
 להקדוש ברוך הוא בתואר אירוסין. וזה
 שאמר לקחת מתנות בתורת כסף קדושין,
 קשה הא נתנה היא כסף קדושין אינה
 מקודשת, ומשני באדם, ר"ל באדם חשוב
 מקודשת, בהיא הנאה שקיבל ממנה,
 וכתבתי מזה במ"א בארוכה¹³⁷, וגם על דרך
 פשט.

ועל פי זה נבאר מדרש פ' וארא (ילקוט ימו קטו)
 וידבר אלדים אל משה ויאמר אליו אני

ה' וארא וגו' (שמות ו, ג-ג) זש"ה (מסלס ג, ז)
 שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך
 אלדים אלדיך אנכי, גם שנתתיך אלדים
 לפרעה מ"מ אלדיך אנכי וגו', לכך נאמר
 וידבר אל משה וגו'. זש"ה (קס"ג ז, ז) העושק
 יהולל חכם ויאבד לב מתנה, כשהחכם
 מתעסק בעסקין מערבבין אותו מן התכמה
 ויאבד לב מתנה מן התורה וכו', ואפילו משה
 לפי שאמר (שמות ה, כג) למה הרעת[ה] לעם הזה
 וגו'.

7
 לבאר זה, נ"ל לבאר קושית הר"ן הנ"ל (דיוט)
 סמי"ט, שהיה משה רבינו ע"ה כבד פה
 וכו'¹³⁸. ונ"ל דכתבתי לעיל¹³⁹ בשם מוהר"ן כי
 חסרון כבוד פה אינו מצד עצמו, רק מצד זולתו
 שהוא בחי' פרעה העורף¹⁴⁰, הפונים עורף ולא

הוא מיירי, וכן כתב הרמב"ם בפ"ה (מאישות הכ"ב) וזה לשונו: אמרה לו הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך ולקחו
 ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאה זו שקיבלתי ממך מתנה, אם אדם חשוב הוא ה"ו מקודשת, שהנאה יש
 לה בהיותו נהנה ממנה, ובהנאה זו הקנית עצמה לו. ומ"ש רבינו בשם הרא"ש וצריך חקירת חכם וכו'. שם בראש
 הפרק (ס' א) וכתב הר"ף (א): אברייתא שכתבתי בסמוך וכן אם נתנה היא ואמר הוא לא הו קידושי כלום.
 ודוקא באדם שאינו חשוב וכן כתבו הרא"ש (סוס"א) והר"ן (א: ד"ה תנו רבנן), ומבואר הוא בדבריו שהרי כתב
 לקמן בסמוך דאם אדם חשוב הוא מקודשת. ומ"ש רבינו בשם הרמב"ם שאם נתנה היא ואמר הוא אינה מקודשת
 נתן הוא ואמרה היא מקודשת מספק, הוא בפ"ג (ה"ב), וכיון שראה רבינו שסתם דבריו בנתנה היא ואמר הוא
 אינה מקודשת, עלה על דעתו דלא שאני ליה להרמב"ם בין אדם חשוב לשאינו חשוב, ואין ספק שנעלם מעיני
 רבינו מה שכתב בפ"ה (הכ"ב) והעתקתיו בסמוך, שאילו ראה אותו ודאי ה"ל להבין דמ"ש בפ"ג אינה מקודשת
 היינו דוקא באדם שאינו חשוב, אבל באדם חשוב מקודשת, וסמך על מה שכתב בפ"ה. ויש לתמוה על רבינו,
 כיון שלא ראה דברי הרמב"ם בפ"ה ומפני כך עלה על דעתו דסבר דבין באדם חשוב בין בשאינו חשוב אינה
 מקודשת, למה לא הקשה עליו דאי אפשר לומר כן, דהא בגמרא אמרינן בהדיא דבאדם חשוב מקודשת. ומ"ש
 עוד בשם הרמב"ם נתן הוא ואמרה היא מקודשת מספק, שנראה שגם בזה סברתו היא סברא מחודשת, תימא
 שהרי גם הוא פסק כן בסמוך, ואם מפני שה"ל לכתוב שאם היה מדבר עמה על עסקי קידושין הו ודאי קידושין,
 זו אינה קושיא, דכיון דלא נאמר כן בגמרא על זה, לא כתבו, שכבר נודע דרכו של הרב ז"ל שאינו אלא מעתיק
 דברי הגמרא. ועוד דאיכא למימר שסמך על מה שכתב באותו פרק עצמו (פ"ג ה"ח) שאם היו עסוקין באותו ענין
 ונתן ולא פירש ולא אמר דבר דיו והיא מקודשת, הרי נתבאר דאין כאן חילוק סברות כלל, אלא סברתו הראשונה
 שכתב היא מוסכמת גם מהרמב"ם ז"ל, ואין להעלות על לב שיחלוק אדם עליה, לפי שהיא תלמוד ערוך כמו
 שנתבאר. שצ"ב. הנ"ל שהביאו הטור הנ"ל. שצ"ב. עי' לקמן בשאלות ותשובות עמי' (תקעג): שצ"ב. עי' צפנת פענח
 פ' יתרו עמי' (שפה). 1. שצ"ב. מאחר שהנביא צריך מעלות העושר והגבורה כדי שיהיו דבריו נשמעין, כיצד הי' משה
 רבינו ע"ה כבד פה שהוא היפך זה. 2. שצ"ב. בפרשתן עמי' (תנח): שצ"ב. עי' לקוטי תורה פ' וישב.

שיכלול עצמו במוסרו מצד אחדותו יתברך שאני ה', ולבאר זה אמר זש"ה שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלדים אלדיך אנכי, והיינו פירוש לפרש בזה פסוק וידבר אלדים אל משה ויאמר אליו אני ה', דקשה תחלה אמר לשון דיבור ואח"כ אמירה, גם תחלה אמר אלדים ואח"כ ידו"ד, ולדברינו מבואר הכל, שתירץ וכיאר פסוק זה בזה, והבן.

זש"ה העושק יהולל חכם ויאבד לב מתנה. לבאר זה נ"ל דכתבתי במ"א^(ט) מ"ש בעקידה (שעני מו) ביאור מדרש (שמ"ר ל, כג) עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי (מהלס קיט, קכא) משל לסוחר שבאו עליו ליסטים והיה מזלזל בסחורתו לומר על אבנים טובות שהוא זכוכית וכו', אבל דוד המלך ע"ה לא רצה לזלזל בסחורתו, שנאמר (מהלס יט, יב) הנתמדים מזהב ומפז רב, לכך הוצרך להתפלל שינצל מהלסטים, שנאמר עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי וכו'. ויש להבין, מ"ט לא עשה דוד המלך ע"ה כסוחר הנ"ל עד שהוצרך להתפלל, ולא עשה כנ"ל וא"צ לתפלה.

ונראה לי דכתבתי במ"א^(ט) דשמעתי פירוש גם אויל מחריש חכם יחשב (משלי י, כח) כי

פנים וממאנים לשמוע חכמה ומוסר, אז הוא כבד פה וכו', יעו"ש, ובזה תבין מ"ש בזהר (מ"ג כה:) הדיבור בגלות, והבן^(ט).

← ובזה יובן פסוק שמעו^(ט) עמי ואדברה, שהחכם בעל מוסר אומר להמוני עם שמעה עמי^(ט), אז ואדברה, שאוכל לדבר שלא אהיה כבד פה. ושוב הזהירה התורה לחכם המשמיע מוסר שהוא תואר ישראל, שלא להיות נפרד מהמוסר, בשעה שאומר מוסר לאחרים יכלול עצמו במוסר זה, כמו שכתבתי^(ט) קחו עמכם דברים (הושע יד, ג), כי דברי מוסר שלך יהיה עמכם ג"כ וכו', וזה שאמר הכתוב ישראל ואעידה בך, להתרות בך, גם שנתתיך אלדים לפרעה, להוכיח במוסר לבחינת המוני עם שנקרא פרעה, מכל מקום אלדיך אנכי, להכלל עצמו במוסר עצמו מצד האחדות והתכללות זה בזה הנמשך ממנו^(ט) שהוא כולל כל האחדות, וזה שאמר אלדים אלדיך אנכי, גם שנתתיך אלדים לפרעה מכל מקום אלדיך אנכי, וק"ל.

ורימו זה בפסוק עצמו וידבר אלדים אל משה, ר"ל שנתן למשה בחינה זו לדבר מוסר דברי תוכחה שנקרא דיבור מצד בחי' אלדים^(ט), שיהיה אלדים לפרעה, ומכל מקום ויאמר אליו, מה שנוגע למשה בעצמו^(ט),

שצח. כלומר ענין כבד פה דמשה אינו מצד עצמו אלא מצד מצבם של כלל ישראל אז, וזה התירוץ על קושיית הר"ן ז"ל. שצח. נדצ"ל שמעה. ת. כלומר שהם בחי' עמו ששייכים אליו ורצים לשמוע דבריו, כנלע"ד. תא. עי' צפנת פענח פ' תרומה עמ' (תקטז:). תב. היינו ממנו ית"ש. תג. בחי' הגבורה. תד. אולי נקרא בגדר אמירה רכה, כי אינו המוסר עצמו, אלא שיכלול עצמו עמהם, וזה יותר רך מהמוסר עצמו. תה. עי' לעיל פ' מקץ עמ' (שמ). ובהערות שם. תו. עי' לעיל פ' ויצא עמ' (שמ). ועי' צפנת פענח פ' משפטים עמ' (תכב:) בשם מוהר"ן, וז"ל רבינו שם: דשמעתי מן מוהר"ן פירוש הפסוק גם אויל מחריש חכם יחשב, דמחריש לאחרים משמע, והל"ל אויל שותק או חרש. וגם להבין שכתב בש"ס דוד לא חזי חלום טוב וכו'. והטעם, כי לפעמים מהני שטותא לאדם, כמו שמצינו בדוד שנפל ביד אכיש מלך גת ויתהולל בידם, אמרו אחר הוא וניצל, וכן בש"ס בר' מאיר שנכנס לבית זונות אמרו אחר הוא וניצל מהגזירה וכו', כך הצדיק בחלום נכנס בין הקליפות שלא יתקנאו בו, וכן בתפלה במחשבות זרות וכו', וכן בכלב שיתף עצמו עם המרגלים לומר שהוא עמהם ויכול להשתקן אחר כך.

ספר נועם אלימלך

זה החיבר אשר חיבר ה"ה הרב המקובל החסיד המפורסם איש אלקים קדוש יאמר לו אשר מעייניו יוצא חוצה ותורתו אמונתו תורת אמת על חמשה חומשי תורה כאשר עיניכם תחזינה משרים: גם כמה ליקומים על פסוקים ונמרות ודרשים מיוסדים על אדני פז להורות לעם ה' דרך ה' את המעשה אשר יעשון:

הובא לבית הדפוס ע"י הני תרי אחים ה"ה הרבני המופלג החסיד המפורסם מוהר"ר אלעזר ואחיו הקטן ה"ה הרבני הותיק החסיד המפורסם מוהר"ר אליעזר ליפמן גר"ו: וע"י המסייע האלוף התורני הנגיד מוהר"ר יעקב דוב בער הלוי ה"ר שמואל ריים מק"ק לבוב:

לסדר לפרט כי אמר אלהי אבי בעזרי לפ"ק

יוצא לאור מחדש ברוב פאר וחדר ע"י
מכון סוד ישרים
שנת תשס"ח לפ"ק
עיה"ק ירושלים תובב"א

נשיקה כדרך המנשקים שאינו אלא נגיע' בעלמא כן יהיה מחשבותיכם על עסקי עניני עוה"ז כמו נגיעה בעלמא ודבר הכרחי. ולכו פי' ועיקר לדבק עלמנו בצורא ית' דצדיקות ושלמות גמור: וזהו ומישק ערפה לחמומה (רות א, יד) רמזו לדברים הגשמיים הנקראים צסם עור"ף (עי' תיקו"ז עה:) יהיה כמו נשיקה. ורות דצקה זה רמזו בעניני עבודתו דהיינו לרוותו צשירות ומשצחות (ברכות ז:) לריך לזה דציקות גמור"י: ויאמרו לא נוכל עד כו' ר"ל שמחשבותיו ישיצוהו כי תאמר הרי לא נוכל להתחיל בעבודתו ית' עד אשר יאספו כל העדרים כנ"ל כ"א בג' צחינות נפש ר"נ והדבר קשה עלינו עד מאוד. אני נותן לך ענה דהיינו עודנו מדבר עמס ר"ל צעת שתתחיל לדבר דצרי תורה. ורחל צאה עם האן ר"ל אז תראה לדבר ציראה ופחד כנ"ל. אשר לאציה היא היראה השלימה יראה הצורא צ"ה וצ"ש ויתעלה הוא אצינו שבשמים יעשה עמנו חסד וישם צלצנו אהבתו ויראתו לעד ולנצח נלחיס אמנ *

או יאמר וירא והנה צאר צשדה כו'. דהנה אנו אומרים אלקי אצרהס כו' ואח"כ האל הגדול כו' וזה אחד (עי' זוה"ק פקודי רסא). כי אין אצות אלא שלשה (ברכות טו:) וצשורשם בעולם האצילות נקראים גדולה גצורה תפארת וזהו הגדול כו' כי תפארת

נקרא נורא כידוע (תיקו"ז עד. וע"ע זוה"ק ימרו עט.). וכל מעשינו צתורה וצמלות הוא כדי להשפיע כל השפעות מלמעלה למדת מלכות הנקראת צאר מים סיים (עי' זוה"ק ואמתן רסו.) וזהו פי' והנה צאר צשדה. והנה שלשה עדרי לאן כו' שהאצות הם נקראים עדרים המשפיעים לנו ע"י מלכות (עי' זוה"ק אחרי סב. ושם ישג קפא:) * וזהו מן הצאר ההוא ישקו כו". רק והאצן גדולה על פי הצאר. כי ידוע שהחילונים נקראים אצן נגף (זוה"ק וילא קנא:) הם מעכזים השפע. וזהו וגללו האצן מעל פי הצאר שמסלקים החילונים מהצאר כדי שתלך ההשפעה. והשיצו את האצן למקומה כי לעתיד ישחט הילנה"ר (סוכה ג:) היינו שהקליפה יצוער מן הארץ והרוחניות שבו יושאר"ו והכל יוחזר להקדושה צמהרה צימינו אכי"ר:

1 ויעקב היה רועה את צאן לבן הגותרות → נ"ל לפרש דלצן רמזו ללוצן העליון (עי' ע"ח שע"ו פ"א) ולאן רמזו לישראל לאן קדשים (יחזקאל לה, לא. תחומא וישלח א) ויעקב אצינו ע"ה היה רוצה לתקן לישראל צגלו' המר והמתיק הדינים מעליהם וזהו הנומרות רמזו לגלות המר שאנחנו נותרנו מעט מהרצה. וזהו רועה את לאן היינו ישראל הנומרים צגלות המר היה רועה אותן וממתיק הדינים מהם לרחמים"ג ויקח מקל רמזו לדינים ע"ד שבטן ומשענתך (תהלים כג, ד) דהיינו השצט והמקל

לא. ראה ר"פ משפטים (קעב.) שני בחינות במדת הצדיקים בזה. ועיין פרשת אמור ד"ה אכן (רנט.) "אל תכניס כל מחשבתך במלאכה רק שתעסוק בה דרך עראי והמלאכה תעשה מאליה". ועיין היטב פרשת ויחי ד"ה שמעון (קיא:). לב. עיין פרשת וישלח ד"ה א"י ויהי (סא.) שע"י התוה"ק וזכה לנפש חיה. לג. ע"ע שם פרשת תרומה קיח ע"א, ח"ג שב ע"א, וראה שו"ת הרשב"א (ח"א, תכד.) ועיין לקו"ש ד"ה שמרו (תמ:), "ולכן אנו אומרים בתפלת י"ח אלקי אברהם כו' כי מתחילה אנו צריכים לקשר עצמינו באבות שע"י יש כח בידינו להמשיך את הבורא כביכול אלינו בעוה"ז, ואח"כ אנו אומרים הגדול כו' דהיינו המידות העליונים שאנו מדבקין עצמינו למעלה כדי להעלות השכינה". לד. ראה פרי' וארא ד"ה א"י וארא (קלא.), "והנורא הוא מדת אמת, תתן אמת ליעקב, והרוצה לילך באמת צריך להיות במורא גדול", ועיין מש"כ בגליון שם. לה. בלקו"ש ד"ה ה' עוז (תיז.) מובא שכל מגמתינו ליחד קב"ה ושכינתיה שהוא העלאת מדת מלכות, ואז כל העולמות מושפעים. לו. עיין ר"פ תבא (שצו:) שגם הקליפות מסכימים שעובר ה' מאהבה יקבל ההשפעה. לז. עיין תולדות יעקב יוסף פרי' בהר בשם הבעש"ט הק' ועע"ש פרי' ויקהל ופרי' קדושים, ועיין שפתי צדיקים ר"פ בראשית. לח. ראה באמרי יוסף פרשה זו מה שמוסיף על דברים אלו. מובא בלחזות בנועם. ועיין בפרי' ויגש ד"ה ואת (ק.) איך נתנו האבות הק' דעתם שיהא קיום לבניהם בגלות, וע"ע פרי' חוקת ד"ה וזהו (שלא.).

12

הם הדינים השולטים חלילה (עי' זוה"ק וילא קסג.) הלך יעקב לתקנס ולהמתיקס ע"י ד' פרשיות תפילין הקדושים המרומזים צארבע תיבות אלו (עיין זוה"ק שם קסג. ושם קסג:) לזנה לח לזו וערמון דארבע פרשיות של תפילין הם רומזים על החסד ורחמים ודין וגזרה (עי' הקדמת זוה"ק יג: ושם ואתמן רט.) דהיינו ואלהצת (דברים ו, ה) הוא אהבה וחסד. והיה אם שמוע (שם יא, יג) הוא רחמים דכתוב צה ונתתי מטר ארבעים שהוא ע"י הרחמים. קדש (שמות יג, ב) הוא דין שהכה זכורי מצרים. והיה כי יצאך (שם יג, יא) הוא גזרה שנאמר צה כי ציד חזקה כו'. וד' תיבות אלו רומזים ג"כ רמזים הנ"ל דהיינו לזנה רמו לחסד כולו לזן (עי' שערי אורה קה.). לח רמו למים היינו רחמים. לזו וערמון רמו לדין וגזרה כמ"ש צוהר (וילא קסא:). וע"י הד' פרשיות היה ממתיק הדינים ויפגל צהם פללות לזנות ר"ל שפגל צהדינים פללות היינו חסד ורחמים. מחשוף הלזן דהיינו שהמתיקס עד שנחגלו החסדים המגולים אשר על המקלות. וילג את המקלות אשר פגל צרהטים ר"ל שהליג ופעל שנהיה אנתנו ג"כ יכולים להמתיק הדינים ע"י התורה והיינו צרהטים צשקות המים רמו להתורה הקדושה הנקרא צרהטים כדאיחא צוהר הקדוש (עיין וילא קסא: ושם קסג.). אשר תצאנה הלזן לשחות ר"ל כאשר יצאו הלזן קדשים דהיינו ישראל לשחות התורה וללמדה. לנוכח הלזן אז יהיה לנוכח לפניהם כל המאורעות והצטרפות ישראל צגלות המר הזה. ויחמנה צצואן לשחות דהיינו

שיצא להם חימום גדול צלימוד הזה. ויחמו הלזן אל המקלות ר"ל שיצאו להם חימום על הדינים ועל המאורעות אשר לא טושים. ותלדנה הלזן עקודים כו' דאיחא צספרים → הקדושים (עי' ע"מ שע"ו ושם שי"א פ"א) דיס עולמות נקראים כן עקודים כו' שצראס הצורא צ"ה צתחילה והם היו דין ואח"כ החריצן וצראס מחדש ומוגס צרחמים והלדיק צתורתו הקדושה הוא צורא שמים חדשים (עי' הקדמת זוה"ק ד: ב) וכבר אמרתי הטעם שהלדיק יכול לצטל הדינים הקצ"ה גזור והלדיק מצטל (מו"ק טו:). הוא עי"ז מתמת שהגזירה נגזרה צאיזה עולם והלדיק עושה שמים חדשים ונמצא לא היה הגזירה צזה העולם * וממילא הגזירה צטילה. וזהו ותלדנה הלזן עקודים ר"ל שהם עצמם מולידים ועושים עולמות ועושים אותם רחמים גמורים, והכשדים הפריד יעקב ר"ל כצס וכצצ הוא אחד והוא כאלו נכתב כצסים והיינו רמו לאותן שצאים צסוד עליון מלשון צהדי כצסי דרחמנא כו' (צרכות י. ועי' זוה"ק פנתס רכו.) אותם הפריד יעקב דהיינו שיהא כל עצודתס על השכינה שיהיה לה עליה. ולא כנ"ל. ויתן פני הלזן אל עקוד דאיחא כל האומר העקידה ומכווין כאלו עוקד עצמו ע"ג המצבס אזי הקצ"ה מצרף מחשבתו למעשה וזוכר זכות עקידתו לישראל וזהו ויתן פני הלזן אל עקוד אל זה שעוקד עצמו כנ"ל. וכל חוס צלזן לזן ר"ל אותם הלדיקים שהם צין לזן לזן הם ישראל כנ"ל שצאו צסוד העליון

לט. עיין באור התורה לפרשה זו מש"כ בזה. מובא בלחזות בנועם. מ. עיין עוד שער הכללים פרק א-ב. מא. מובא בגליון פרשת וישב ד"ה א"י (ג:). מב. בלקוטי שושנה ד"ה משנה שבת (תז). מוסיף על זה "כדאיחא במדרש הקב"ה קראו ליעקב אל, אמר לו אתה אל בתחתונים ואני אל בעליונים כו', אני בורא עולמות ואתה בורא עולמות, ע"ש באריכות, נמצא כשהצדיק בורא שמים חדשים וארץ חדשה ממילא הדין נמתק, כי בזה העולם שנברא עתה מחדש אין שייך בו שום דין שהוא של הצדיק", וראה כעין זה בחרושי אנדות למהר"ל שבת קיט ע"ב. וע"ע פרשת תצא ד"ה כי יקרא (שפט:). ובמש"כ בגליון שם. יסוד זה מובא בארוכה וביתר ביאור בעבודת ישראל ליקוטים, בורע קודש לראש השנה, בבאר משה פרשת לך ופרשת בחוקותי, בקהלת משה פרשת בחוקותי, ושם האריך בביאור הדברים. ועיין עוד במשמרת איחמר פרשת כי תצא. מה שכתב בזה. דבריהם מובאים בלחזות בנועם.

13

ומצין מדעחו"י פי' אין דורשין להמשיך יחידו של עולם להצילו להמרכזה שלו אלא א"כ מי שהוא צמדריגה הזאת להמשיך השפעות ממדת חכמה וצנייה". מדעמו שהוא דעת שלישיית המכרעת (עי' ע"ה שכ"ה דרוש ג, ו) כמאמר חז"ל (קידושין מ:): עשה מצוה אחת-מכריע כל העולם לכף זכות דהיינו שיהא העולם צעיניו כאלו הוא מחלף על מחלף וצעשוחו מצוה אחת מכריע כל העולם לזכות והוא המכריע ע"י הדעת שבו שהוא דע אחת אלקי אצך ועזרהו (דהיי"א כח, ט) שעוצד השי"ת צדיקות וצדעת" * וזהו חלום לילה אקום להודות לך (תהלים קיט, סג) פי' העוה"ו נקרא לילה (פסחים ג: זוה"ק ח"י קכו.) ואמר דוד המלך ע"ה צעיני הוא העוה"ו חלום ר"ל מחלף על מחלף לכן אקום להודות לך כדי להכריע את העולם צדעתו: וזהו דעת קנה הכל קנה (עי' ויק"ר א, ו. מדרים מא. ונרד"ה דדא) פי' כשהלדיק קונה לעצמו הדעת שהוא הכרעה לזכות גורם להשי"ת שקונה הכל היא המדה הנקרא כל (זוה"ק בראשית לא. זו"ח ט.) קונה לעצמו והשגחתו עליה": לזהו שאנו אומרים בצרכות ראשונות מהתפילה (עי' פרע"ח שער העמידה פי"ד) וקונה הכל וזוכר חסדי אצות והיינו כשהקצ"ה קונה לעצמו מדת כל ע"ו זוכר

חסדי אצות שהם היו כולם צמדה הזאת כמו שאנו אומרים (בצרכת המזון ע"פ צ"צ זי.) אצרהם בכל יצחק מכל כו' וכמו שנאמר וה' צירך את אצרהם בכל (בראשית כד, ה) יצחק אמר ואוכל מכל (שם כו, לג) יעקב אמר יש לי כל (שם לג, יא) רמו על המדה הנ"ל כידוע (עי' פרדס שכ"ג ערך כל): ואיתא (תגובה יא:): אין דורשין צמעשה בראשית צשנים יראה לפרש דהנה השי"ת צ"ה צרף ועשה את עולמו ועושה צו כרצונו ולעומת זה צרף השי"ת הלדיק שיכול לצטל גזירותיו (מו"ק טו: הקדמת זוה"ק י.) * והנה אין אפשרי שיצטל הגזירות שכבר נגזרו צשמים צעולמות עליונים. אך הוא כאשר כחצנו כמה פעמים" צדבר ה' שמים נעשו (תהלים לג, ו) דהיינו הלדיק ע"י עסקו צחורה לשמה ומחדש צה חידושים נעשו שמים חדשים (עי' הקדמת זוה"ק ד:): ועושה מעשה בראשית ונמצא ממילא הגזירות צטלין שלא היו צאותן העולמות שנצראו מחדש" * ואמרינן צמסכת מענית (ח:): צימי רצי שמואל צר נחמני הוי כפנא ^{התחב"ח} ומוחנא אמרו היכי נעצד נצעי על צרווייהו אין מצקשין על שני דצרים כאחד ע"ש וזהו אין דורשין צמעשה בראשית ר"ל כשהלדיק רוצה לדרוש צמעשה בראשית ע"י עסקו צחורה לחדש שמים חדשים לצטל

אם הוא מלא וחשוב בעיניו שיש בו חכמה ומעלות זה אינו מחזיק". ועיין מש"כ בזה בדרך המלך לשמיני עצרת. מובא בלחזות בנועם. כא. ע"י זוה"ק פנחס רכג ע"ב. כב. בענין המתקת הדינים ע"י העלאתם למדות אלו, ראה בסו"פ בחוקותי (ערב:), ובפרשת בהעלותך ד"ה א"י וישמע (רצד:). כג. עיין בפרדס שכ"ג ערך דעת, וע"ע בע"ח שער לט דרוש יד, וראה שערי אורה שער ה דף סג-סד. כד. בבאר משה פרשה זו מבאר קצת מאמר זה. מובא בלחזות בנועם. כה. ראה פרשת שמות ד"ה ונחזור (קכג:), "דהצדיק שרוצה לבטל, ומעלה אותו דבר עד מדרגת חכמה, צריך מתחילה להעלות עד מדרגת דעת ומדעת לחכמה, וזהו דעת קנה הכל קנה, דהצדיק נקרא הכל שהוא כללות ישראל להשפיע להם, והיינו דעת כשבא למדרגת דעת, הכל קנה פי' הצדיק הנקרא כל קנה הכל, ר"ל שפועל ועושה הכל, וזהו לדעת מ"ה פי' כשמעלה את דבריו עד דעת, ומדעת לחכמה הנקרא מ"ה, אז יעשה לו הכל מה שחשקה נפשו ורצונו". כו. עיין עוד בשעה"כ כונת העמידה דרוש ב-ג. כז. ראה תיקו"ו חדש צה ע"א, ובתיקו"ו פד ע"ב, ועיין רמב"ן בראשית כד, א. כח. עיין פרשת ויצא ד"ה ויעקב ה' רועה (נו:), לקו"ש ד"ה משנה שבת (תז:). כט. ראה אספקלריא המאירה פרשת בחוקתי פד ע"א. ועיין לעיל שם בפרשת ויצא ובמש"כ שם באריכות בלחזות בנועם, ועיין ר"פ חקת (שכה:), ובלקוטי שושנה ד"ה משנה (תז.) ובמש"כ בגליון שם. וראה בתפארת שלמה פרשת בראשית ד"ה בראשית א"ר יצחק, שמוסיף על זה "האמנם כי הוא זה מבואר, כאשר בהתורה נברא העולם וכל קיום העולם הוא ע"י התורה, לכך הנה על ידי התחדשות התורה נתחדש העולם, והוא שכתב ובטוב"ו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין טו"כ אלא תורה, כי בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ובהם מחדש כל יום מעשה בראשית וכו', ולכן יפה אמרו חז"ל כי על ידי התורה נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כי ע"י נעשה חידוש העולם

כא): האם שלנו רוצת ומגינה תמיד עלינו בגלות המר (עי' מיקו"ז כא:)²⁷. ואמר הכתוב אני נותן לך ענה לא תקח האם על הצנים ר"ל לא שתהא כל מחשבתך ותפילתך על השכינה לצדה * אלא שלח תשלח את האם דהיינו שתהא מחשבתך זכה וטהורה וע"י זה תעלה את השכינה למעלה לשלח אותה ליחדא אותה עם הקצ"ה (ראה מיקו"ז כא:)²⁸ * ואת הצנים הם הישראל הנקראים צנים למקום (דברים יד, א) תקח לך תחפלל עליהם להשפיעם כל טוב וזה אפשר לעשות כאשר דהיינו המחשב' על השכינה והתפילה על ישראל ומחשבתך תפעול להעלות את השכינה כפי הגעת מדרגתך * וזה שלח תשלח כפל לרמו שתחזק ותאמץ תמיד במחשבתך כנ"ל ולא תאמר כבר יצאת ידי חובתך כי הוא דבר שאין לו סוף וכל עוד שתחזק יותר תעלה את השכינה למעלה למעלה והתפילה תפעול על

ישראל והבן * L

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך * ומתחילה²⁹ נבאר הפסוק (בראשית א, ד) וירא אלקים את האור כי טוב * הנה לכאורה המשמעות אחר שנתהווה האור ראה השי"ת את האור כי טוב * ותלילה לחשוב ולומר על הצורא צ"ה האחד הפשוט האמיתי צלי שום השתנות לומר שמתחילה לא ראה ועכשיו ראה

הגזירות ולהשפיע לישראל אל ירוש צנים דהיינו לזקש על שני דברים כאחד כ"א ירוש כל דבר צפני עלמנו * וזהו פי' הפסוק כי יקרא קן נפור כו' דהעולמות נקראים קן נפור עולם העליון נקרא קן נפור במרכזה עליונה (עי' זוה"ק שמות ז:)³⁰ כדאיתא צוהר הקדוש (צלק קפד:)³¹ צלק בן נפור צלק היה קוסם יותר מבלעם כי היה לו אחיזה בצפור במרכזה טמאה וצחאי נפור ידע כל ואת זה לעומת זה עשה חלקים (קהל ז, יד)³². ומלמד הכתוב להלדיק שהוא במדרגה הזאת להמשיך את הצורא צ"ה להעולמות הנקראים קן נפור * לפיך ר"ל זה הדבר מוכן לפיך ותוכל לפעול כנ"ל. ואמר הכתוב צלשון שאלה דרך פי' כעת שאנחנו בגלות המר האין נעשה אם נזקש רחמים על גלות השכינה או על ישראל כי שני דברים כאחד אי אפשר להתפלל כנ"ל ואיזה מהן קודם * וזהו צל עץ או על הארץ ר"ל אם יהא עסקינו ועבודתינו צעזור כל העץ היא השכינה הנקראת כל (עי' מיקו"ז נה:)³³ ועץ (ווי"מ רות עו.) * או אם יהא עבודתינו על הארץ על דבר ארצות לורכי עם ישראל הנקראים אפרוחים או צינים כדאיתא צוהר (פנחס רג: ע"ע מיקו"ז כא:)³⁴. ואמר הכתוב צוודחי השכינה קודם יותר ויותר כי והאם רוצת על האפרוחים כו' היינו השכינה (מיקו"ז א: ושם

ומתקיים, ע"ש באריכות. ל. עיין עוד מיקו"ז כא ע"א, ובעץ חיים שער מג פרק ג, ועיין עוד בשער המצות שילוח הקן. לא. ראה פרשת ויקרא ד"ה או בנבלת (ריט), "איתא בזהר הקדוש דארבעה חיות הקודש הנושאים הכסא הם נותנים השפעה וחיות כל א' במינו. וגם נשר אף שהוא מין טמא אך מחמת שהוא רחמי על בניו הוא ג"כ משפיע על מיני עופות, ולעומת זה יש במרכבה טמאה ג"כ ד' חיות טמאות, אשר ג"כ יש להן כח ע"י הרשעים החוטאים הם נותנים להם אחיזה וחיות בעוונם". לב. עיין שם צה ע"א, ועיין עוד בפרדס שער כג ובמאורי אור מערכת כל כלה. וראה שערי אורה דף ז' ו"לפעמים נקרא שם אדני" בכנוי "כל" והטעם לפי שלא יחסר כל בו שהרי כל מיני השפע והאצילות וכל מיני הברכות והקיום כולן נכנסים בתוכו וכו'" עיי"ש. לג. עיין עוד זו"ח אחרי מז ע"ב, ושם רות עז ע"ב. לד. עי' אור יקר פ"י ויצא כרך ה דף ריה-רכד. לה. עיין פרשת משפטים ד"ה וזהו (קפג.) שהצדיק שהוא במדרגה עליונה ע"י אור קדושתו הזכה והצלול' כיום וזכה וגורם יחוד קב"ה ושכינתיה בגלות המר הזה". ועיין סו"פ שמות ד"ה וישב (קכח.), "דהנה אנחנו בגלות המר הזה אשר בצרותינו לו צר וגלה השכינה עמנו, אין לנו לדאוג ולהתאונן אלא על גלות השכינה ולא לחשוב כלל על צרותינו כ"א על צער וגלות השכינה.. ואלו היה צדיק אחד כנ"ל היה מציל את כל העולם כולו מן הגלות". לו. בבאר משה פרשה זו הרחיב את הדיבור ע"פ דרכו של המתבר הק', ובדבריו מובן יותר מאמר זה. מובא בלחזות בנועם.

15

המוכר והלוקח * כמו כן הדליקים הם
הסרסורים צין התורה הקדושה וצין הקצ"ה
להציא ולהעלות התורה לפניו יתברך דהלדיק
הוא דבוק תמיד בקודשא צ"ה ובחורמו. וזהו
וירא אליו ה' (בראשית ית, ה) ולא נאמר אל
חברהם לרמוז במלת אליו דהיינו להדבוק אליו
ית' תמיד הוא הדליק האמיתי שהוא דבוק צו
ית' (עי' זוה"ק שמות יא:) * והנה דרך הסרסור
הרוצה לסרסר ללוקח ולהציא לו סחורה צריך
להניח את הקונה ולילך מאתו ומצקש ממנו
שיעמוד וימתין על ציאתו עם הסחורה. ודומה
לזה היה אלל חברהם אעפ"י שהוא היה
הסרסור האמיתי צין התורה הקדושה וצינו
ית' ויתעלה והיה דבוק אליו ית' נאמר צו
חדני אל נא תעבור מעל עבדך (שם ית, ג) פי'
שאמר להקצ"ה המתן עד שאכניס כו' דהלדיק
רשות לו להפסיק מדציקותו ית' כדי לילך
ולקיים מצותיו * וזהו שאמרו חז"ל (פתיחתא
דאיכה רבתי פסקא ג) על פסוק צירמי קפיטל
ט"ו (פסוק יא) ואותי עזבו ואת תורתי לא
שמרו הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו דלכאורה
אינו מובן כלל הלואי אותי עזבו. ויש לכוון
דצריהם כדצרינו הנ"ל הלואי אותי עזבו.
שיפסיקו עצמם מהיותם דבוקים לי. ותורת
שמרו ר"ל למען ישמרו תורת שילכו ויקיימו
מצותי כנ"ל: * והנה כל עניני עוה"ו הנמצאים
בעולם כולו הכל לכבודו צרא שהכל הוא משל
ומליצה להצין צהם איזה מוסר השכל והתורה
הקדושה ומי שזכה השם בלב צינה להצין
ולהשכיל אזי מכל דבר בעולם יש כיוון להצין

משל ומליצה אל התורה הקדושה וליראתו ית'.
וזהו שאמר דוד המלך ע"ה ואהי להם למשל
כו' (מהלים סט, יב) דהנ' דוד המלך ע"ה ידע
בעצמו באמת צהנהגתו בחורה שהוא אינו כמו
משל לצני אדם שע"י ישכילו איזו המשל אל
התורה כי הוא עצמו היה צו כל התורה ואינו
כמו שאר צ"ח העוסקים בעניני עוה"ו אשר
מהם יוכל איש משכיל ליקח משל אל התורה
הנ"ל ולהצין מוסר איך הוא מתחזק בעניני
עוה"ו עכ"ל שיש להתחזק בעניני עוה"ו צ'
וכדומה לא כן היה דוד. וזהו ואהי להם למשל
ר"ל ששונאיו היו מחזיקים אותו למשל דהיינו
שהיו אומרים עליו שהוא איש שפל חלילה
ומשוקע בכל עניני עוה"ו. ואמר דוד אס
היותי להם למשל שע"י ישכילו ויקחו ממני
איזה משל אל התורה הקדושה או לאיזה מוסר
היה טוב * אך ישיחו צי יושבי שער כו' (שם
יג) ר"ל שגם זה שמחזיקים אותי למשל אינו
מועיל להם אפילו ליקח ממני משל והם יושבי
שער ושוחי שכר * וזהו ועמך כולם לדקים
לעולם דהנה יש ג' מדריגות עולם נפש שנה
(ספר יצירה ג, ה) עולם היא המדריגה עליונה
(עי' פי' הרמ"ק לס' יצירה פ"ג) והיינו לעולם ר"ל
למדריגה עליונה. ירשו ארץ הם מעלים כל
הארצות אשר צוה העולם והצן *

7 **משנה שבת (ט): לא ישב אדם לפני**
הספר במוך למנחה עד שיתפלל
כו' מפסיקין בו'. נראה דאיתא צגמ' (צרכות
ו): אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה

ישראל, "זה יעשה השי"ת בלעדי, ולכן לא אחסר ר"ל שלא אהיה צריך להחסיר עצמו לירד ממדרגתי ומדבקותי",
וע"ע פרשת תולדות ד"ה ויעתר (מו:). יט. ראה ר"פ וישב (עב.), "והנה עיקר העבודה שע"י יתיחד שמו יתברך הוא
ע"י הסתכלות ברוממות אל יתברך וגדולתו במורא ופחד הבא לאדם ממילא בהסתכלו נוראותיו ונפלאותיו, וא"ת למה
נתן השי"ת כל התרי"ג מצות לעסוק בהם, נעבוד אותו במורא ופחד ע"י הסתכלות ברוממותו ית"ש כיון שזה הוא
עיקר העבודה במחשבה, אך אם היה האדם מסתכל ברוממותו תמיד בלי הפסק היה בטל מהמציאות מהמורא ופחד
ורעדה הבא לאדם ע"ו, לכן השם ברחמיו נתן לנו התרי"ג מצות שנעסוק בהם בגופינו לעבודתו והם תועלת גדול
לאדם שיהיה אפשר לו לקיים בדביקותו ית". וראה סו"פ קדושים (רנה): שמי שנגמר עבודתו וקידש אבריו הגשמיים
כראוי. א"צ לייגע גופו על פרטי עשיית הכנות של המצוה כמו בניית סוכה או טחינת חטים למצות. עיי' שם.

סיג כלל ויאיר אור תפלתו בכל העולמות אז יהיה צטוח שלא יפסיק עוד מעבודתו ית"ש לעולם * [אז] שם פרש החנא * ואם התחילו פ' אס יהיה תמיד במחשבתו שאינו אלא מתחיל צעודתו ית". אין מפסיקין פ' אלו צודאי לא יפסיקו עוד מעבודתו השלימה. מפסיקין לק"ש כי ק"ש היא כמו לימוד חורה כי היא צעמנה לימוד היא דהיינו אף אס יעסוק אדם בחורה יכול להיות שיהיה נפיק מעבודתו ית"ש דאורייתא צלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא (תיקו"ו כה:) * והעיקר לימוד החורה או עסק המלוא זריכה להיות שיהיה שפל ונכנע צעיני עמנו שיחזיק עמנו באמת שאינו אלא כמתחיל צעודתו וכנ"ל * ואין מפסיקין לתפלה אצל הנדיק שחפלתו צרור וזן כנ"ל צודאי לא יפסיק עוד מעבודתו וילך ויתגבר * וז"ש הנביא (יחזקאל מו, א) השער החצר הפנימית כו' דחצר הוא לפני הבית וזריק אדם לדמות עמנו צעודתו שאינו עומד אלא בחצר המלך ולא בצחי גואלי ואינו עומד אלא אלל שער מחצר קדשו של עבודתו ית"ש * הפנימית פ' שיהא דבר זה מוחלט צפנימיותו צאמת * הפונה קדים * ר"ל קדים הוא ל' קודם דלפעמי' מחמת שהיה נדיק צגלגול ראשון זה גורם לו שיהיה נדיק גם עכשיו והולך צעודת הצורא"ה וזה הוא הפונה קדים דבר

ונמלא לתפלת מנחה הוא מעלה ודבר גדול מאוד. והתורה הקדושה היא נקראת ספר י"ל ע"ש שהוא לשון ספר של מדינה שהוא הגבול של המדינה דהיינו ההתחלה שמשם הולכים אל חוך המדינה כמו כן התורה הקדושה היא התחלה שיכול אדם לצוא לעבודתו ית"ש צאמת" * גם ענין גילוח השערות איתא צספרי קודם (וזה"ק חזיע מ: ועי' פרע"ה שער הסליחות פ"ו) שצריך האדם ליזהר שלא לגדל השער כי הס"א יש להם אחיזה בשערות והאדם צריך שלא ליתן שום אחיזה להס"א נמלא דגם גילוח הוא התחלה לעבודתו ית"ש * וזה שאמר החנא לא יש צ אדם לפני הספר כו' פירש צאזה אופן שחקרא חיבת ספר הן אס חקרא ספר והן ספר והן כפשוטו ספר ממש דהיינו כל עניני החללות שיחיל אדם צעודתו ית"ש לא יתשוב האדם ציושצו לעסוק בהם שהוא מיד צמדריגה גדולה. וזהו הרמו צאומרו לא יש לפני הספר דהיינו אפי' צספר ממש ללמוד חורה אף שהוא עיקר ענין עבודתו יתצרך לא יתשוב שהוא סמוך למנחה כי מנחה הוא המדריגה גדולה וסמוך וקרוב לה" * חלילי לאדם לחשוב כן רק יתשוב תמיד שאינו אלא כמתחיל צעודתו ית"ש. עד שיחפלה פ' עד שיהיה צמדריגה שיהיה יכול להתפלל צמתשצה טהורה וכה ולולה צלי שום

כ. עיין פרשת שלח ד"ה וכי (שח.) "איתא אליהו נענה בתפלת המנחה והטעם נראה שהוא מחמת שאו יוצאים הדינים משורשם והצדיק הרואה זאת ממתיקם לרחמים ע"י תפלתו שמתפלל אז ושופך את לבו במנחתו כמים הנשפכים ומתנסכין וזה חביב מאד לפניו ית' ולכן נענה בתפלת המנחה", וע"ע פרשת וישלח ד"ה א"י וישלח (סו:), ופרשת אמור ד"ה ונחזור (רסא:). כא. ראה פרשת ויגש ד"ה ידבר (צט.), "יש ליתן טעם לשבח מה זה לשון ספר שהתורה נקראת ספר, ונראה שספר הוא לשון מדינות העומדים על הספר כמו שהספר שומרת את המדינה שלא יבא שום שונא על המדינה, ואם צריך אדם למדינה צריך לילך דרך הספר, כך התורה היא הספר שלנו שהיא משמרת אותנו כו', וכשצריכין אנחנו לדבק עצמינו בהבורא יתעלה צריכין אנחנו לדבק עצמינו דרך התורה שהיא הספר". כב. אולי צ"ל לה'. כג. ראה פר' בהעלותך ד"ה וביום (רצ.), "מי שהוא במדרגת לילה הוא סובר דווקא שהוא טוב והאמת הוא להיפך אצל הצדיק גמור", ועיין לעיל ד"ה פתחו (תב:) ובמש"כ בגיליון ובלחות בנועם שם, וע"ע פרשת תצוה ד"ה וזה (רא.). כד. נדפס ע"פ דפוס הנפרץ, אבל בדפוס ראשון ובדפוס סלאוויטא איתא "מעבודתי". כה. עיין פרשת נח ד"ה אלה (ח.) "כשהאדם סובר בעצמו שהוא צדיק או הוא נופל ממדרג' אף אם היה באמת צדיק" משא"כ הצדיק שחושב שלא יצא ידי חובתו "והוא בעצמו ולבו כדבר הדמיון ותמונה שלא בא עדיין אל השורש והעצם העבודה, אז הוא שבע ודשן במדרגתו יעמוד חזק וקיים ומוסיף והולך", ועיין פרשת שמות ד"ה ונחזור (קכג:) ובגיליון שם. כו. עיין פרשת קרח ד"ה וידבר (שיז:) "עיקר התענוג של השי"ת ב"ה כשאדם לומד הלכה בהכנעה גדולה וזוכ' ד"א בלימוד הלכה ואיז מתגאה בלימודו הטוב". כז. בדפוס שקלאוו איתא "יפסיק". כח. ראה פרשת

17

זה פונה אותו לנזקו מחמת שהיה לדיק
 מקודם דהיינו צגלגול א"י * והזהיר הנביא
 את האדם אשר לו מדריגו' אלו סגור יהיה
 שיהיה מולנע ומוסגר הננע לכת לא יפתח *
 וציוס השצת יפתח אם לא בשצת כשיצא לו
 הצהירות הגדול מרוב קדושתו וממילא יפתח
 פנימותו מרוב ההצער' אשר בקרבו' * וציוס
 החדש יפתח החדש נקר' ע"ש הלדיק המצטל
 דינין וע"י איזה סיבה הוא מצטל ע"י שצורא
 עולמות חדשים כדאיתא צמדרש (ג"ר עט, י)
 הקצ"ה קראו ליעקב אל אמר לו אתה אל
 צתחתונים ואני אל צעליונים כו' אני צורא
 עולמות ואתה צורא עולמות ע"ש צאריכות
 נמצא כשהלדיק צורא שמים חדשים וארץ
 חדשה ממילא הדין נמתק כי צוה העולם
 שנצרא עתה מחדש אין שייך צו שום דין שהוא
 של הלדיק * וזה פי' ציוס החודש ר"ל
 כשהלדיק רוצה לחדש שמים חדשים דהיינו
 לצטל דינים יפתח קדושתו להתהלך צרחצה *
 רבנ' ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות
 בו' (ריש תורת כהנים). נ"ל דהנה השי"ת
 צ"ה נתן לנו שלש עשרה מדות ואנחנו צריכין

להכניס את השלש עשרה מדות צהמורה שיהא
 המורה נדרשת צהן (ראה זוה"ק פתח רכת).
 דהיינו שתהא לימודינו צתורחינו הקדושה
 לעורר את השלש עשרה מדות שידרשו ע"י
 המורה. וע"י איזה פעולה נוכל לצא לזה *
 ואמר מגזירה שוה פי' כל מה שגזר השי"ת
 צעולמו הן הרוחניות הן דצרים גשמיים יהא
 הכל שוה לעצודת הצורא ית"ש להכניס כל
 הגשמיות אל הקדושה * מקל וחומר פי' הן
 עזירה קלה יהיה צעינו כחמורה. וירגיל
 א"ע תמיד צלי שום הפסק עד שיוצבע אללו
 צטבע עד צלחי אפשרי לצצר צדצרים צטלים.
 וזהו דאיתא (צ"צ טו:). מרגלית טובה היחה
 חלוי צנארו של א"א פי' מרגלית מלשון הרגל
 נעשה טבע. הי' חלוי צנארו שמשם יוצא
 הדיבור והיה ההרגל צנארו צדיבורו שלא לצצר
 כ"א דצרים טובים הנוגעים ליראת ה' ולתורתו
 הקדושה * ואח"כ תלחה צגלגל חמה דהנה
 השמש כשם שהיא מאירה צעוה"ו כך היא
 מאירה צעולמות העליונים וצעוה"ו נקרא שמש
 שהיא משמשת צעולם וצעולם העליון נקרא
 חמה"ה שהיא לשון חימוס ודציקות * שמה

במדבר ד"ה שאו (רעו). "הצדיק מחמת גלגול הראשון נהנין ממנו עצה מחמת שהיה כבר בעולם העליון ושמע הכל
 מה שעתידי להיות בעולם ולכן יש לו כח זה ליתן עצה, אבל הצדיק מחמת זכות אבות לא כן הוא במדריגה זו".
 בט. עיין פרשת משפטים ד"ה כי (קעג): "בראותינו צדיק גדול אזי ידוע שהוא מגולגל מנשמת צדיק גדול מנשמה
 עליונה". ל. ראה אגה"ק של מהר"א זי"ע (תס). "תוכל להתבונן בשכלך הוץ תכליתן האיך מגעת וזו בחול,
 ובשבת אף פשוטי ב"א כערכי יכולים להבין הקדושה שבהם". לא. עיין פרשת תצא ד"ה כי (שפט:), "בדבר ה'
 שמים נעשו, דהיינו הצדיק ע"י עסקו בתורה לשמה ומחדש בה חידושים נעשו שמים חדשים ועושה מעשה בראשית,
 ונמצא ממילא הגזירות בטלין שלא היו באותן העולמות שנבראו מחדש" ע"ש בגליון מש"כ בשם ספר תפארת שלמה,
 וע"ע פרשת ויצא ד"ה ויעקב (נו:) ובמש"כ באריכות בלחזות בנועם שם, פרשת בחוקתי ד"ה א"י אם בחוקתי (ער:),
 ובפרשת וישב ד"ה א"י ויבא (פג.). לב. ע"י שער מאמרי דו"ל ד"ה מאמר בספרי בפר' ויקרא (דף נב:). לג. עיין
 פרשת תרומה ד"ה ועשית (קצד). "בשלש עשרה מדות התורה נדרשת ור"ל עיקר התורה היא נדרשת כשאדם מחזיק
 בשלש עשרה מדות מה הוא רחום כו' וכן כולם ואז תורתו שלומד נדרשת בכל עולמות", וע"ע פרשת תצוה ד"ה
 בשלשה (רב:). לד. ראה ר"פ חיי שרה (לו). "גם דברים המתורים כמו אכילה ושתיה ומלבושים וכדומה צריך
 להכניס הכל אל הקדושה לכיון בהם לשמים", ועיין סו"פ תצוה (רו:) ובגליון שם, ובפרשת קדושים ד"ה וכי
 (רמט:), ובגליון שם, וע"ע בצעטיל קטן אות טו ובמש"כ בגליון שם בספר דרכי נועם. לה. במנחם ציון פר'
 מצורע מובא ששמע ענין זה מפי המחבר הק', עיין שם פירוש הדברים. ועיין מש"כ בזה בספר מראה יחזקאל ר"פ
 ראה. דבריהם מובאים בלחזות בנועם. לו. עיין שם במסורת הש"ס. לז. ראה צעטיל קטן אות טז "מי שאמרי פיו
 אינם עולים יפה ומסודר מחמת הרגל טבעי וכלי הדבור שלו, ירגיל את עצמו מ' יום להטות אזנו להדיבורים היוצאים
 מאליו הן במילי דעלמא והן במילי דשמיא הן בשעת לימוד, כי הרגל של כל דבר נעשה שלטון". ועיין שם אות ח
 "ירגיל את עצמו שלא יתחיל לדבר לשום אדם זולת לצורך גדול ההכרח לו וכו'", עיין שם המשך דבריו הק',
 ועיין היטב מש"כ בגליון שם בספר דרכי נועם. לח. ראה ספר הלקוטים פרשת בראשית ד"ה ויהי חנוך.

בעזרת השם יתברך

ספר

תפארת שלמה

על התורה

נ"ך תהלים

זה ספר כתבי קודש דברי תורה אשר יצא מפי אותו הצדיק איש חי ורב פעלים. חכם הרזים המאיר לארץ ולדדים. דולה מבארות עמוקים. דברים נחמדים שבעתים מזוקקים. מפו ומפנינים יקרים. שפתי כהן ישמרו דעת וחוקים ישרים. על סדר פרשיות התורה ונביאים וכתובים ולקוטים מש"ס המה מסודרים. כולו ממתקים ומחמדים. ותוכם רצוף רזים צפון לישרים. שמו נודע בשערים. כבוד אדומ"ו הרב הנאון, חסידא ופרישא, צדיק יסוד עולם, עמוד הימיני, פטיש החזק, נר ישראל, אספקלריא המאירה, פאר הדור,

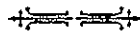
מו"ר שלמה

בהרב המופלג החסיד מו"ה דוב צבי הכהן זלה"ה

אנדק"ק רדאמסק

שלמה שמו ושליומה משנתו. לזכר עולם יהיה צדקתו. להרהר ישמע קול מבשר טוב לשארית בני חבל נחלתו. דבהן יעמוד לאודים ויחיש לנו קץ פדותו.

נוסח השער בדפוס ראשון

יצא לאור מחדש במהדורא נאה ומפוארת

עם הוספות מ"מ ומפתחות ע"י

אברהם לויפער

אנד"ק דאראג

בן אאמו"ר החסיד האמיתי איש החסד כש"ת

הרב רבי שלום לויפער זצ"ל

שנת תש"ע לפ"ק

על ידי אברהם מתחדש העולם בתולדתו, וכן לכל זדיק וזדיק הבאים אחריו כהיום הזה.

וזה שאנו פותחים בקריאת התורה בצראשית אחרי ראש השנה והימים טובים שעברו, כי צראש השנה הוא התחדשות צריאת העולם לעוזה בכל שנה ושנה, וזהו על ידי התחדשות התורה בכל שנה ושנה, נמצא כאשר כל קיום העולם הוא על ידי חדושי התורה של הזדיק, לכך כל הנהגות העולם צידו והוא המושל בקרב מצל לבטל כל הדינין מעל ישראל.

וזהו שאמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה, ר"ל שיהיה התחלת הלימוד (בכל יום) אלא מהתדש הזה לכם, שיהיה התחדשות העולמות הזה לכם לעוזהכם להוריד השפעות טובות לבני ישראל, וזה שפתח בצראשית כי כח מעשיו הגיד לעמו, מסר להם זה הכח שירד על ידי לימודים התחדשות רחמים וחסדים על ישראל, אמר. L

*

בראשית וגו'. במדרש רבה (בראשית רבה א, ד) בשביל משה שנקרא ראשית שנאמר (דברים לג, כא) וירא ראשית לו. להצין דברי המדרש רבה נקדים פסוק צפרשה זו (בראשית ב, טז) וילו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל וגו'. ויש לדקדק למה לא נכתב כמו בכל התורה שמצינו דכתיב וידבר ה' אל משה, דבר אל בני ישראל, ולמה שינה כאן לשונו דכתיב על האדם.

וגו' דהא דיצורו של הקדוש צרוך הוא אי אפשר שיהיה בטל כמו שנאמר

בראשית. אמר ר' יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהתודש הזה לכם. הנראה לצאר בכוונת המאמר הזה, כי מה טעם א"ר יצחק שהיה ראוי להתחיל את התורה בהתודש הזה לכם ולא בהמנות שקדמו לו כמו גיד הנשה וכדומה משבע מנות של בני נח.

אך הנה צא לרמוז לנו בזה על דרך המוצא צס הרב הקדוש האלקי בעל ספר **נועם אלימלך** זצ"ל (ע"י נועם אלימלך פ' תצא ד"ה כי יקרא), כי מענין המתקת הדינין הוא על ידי חדושי תורה של הזדיק, כאשר הזדיק מחדש חדושין דאורייתא הנה מזה נעשה שמים חדשים כמבואר בזהר הקדוש (הקדמה ד' ע"ב), והנה שם לא חלים כלל מכל הדינין אשר היו מקדם, ומכנים את ישראל בהתחדשות עולם שכולו רחמים גמורים, עד כאן ושפתים יישק.

האמונה כי הוא זה מבואר, כאשר בהתורה נצטו צצרה העולם וכל קיום העולם הוא על ידי התורה, לכך הנה על ידי התחדשות התורה נתחדש העולם, והוא שכתב (תפלת שחרית) ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה צראשית, ואין טוב אלא תורה (אבות פ"ו מ"ג), כי בכל יום יהיו צענין כחדשים (פירש"י דברים כו, טז) וזהו מחדש כל יום מעשה צראשית, נמצא כי התחדשות העולם הוא על ידי הזדיק המחדש חדושי תורה, לכך יפה אמרו חז"ל (שבת י" ע"א) כי על ידי התורה נעשה שותף לקודשא צריך הוא צמעשה צראשית, כי על ידו נעשה חידוש העולם ומתקיים, וכמו שמצינו (בראשית רבה יב, ט) אלה תולדות השמים והארץ צהצרא"ס (בראשית ב, ד), צאברהם, כי

ונוקבא, וזה שנקראים יחד, ומבחינת השמים
 דכר ואדברה יוצא השפע, ומשמע הארץ
 בחינת נוקבא היא מקבלת, ולכן יערוף כמטר
 לקחי כי גם בחורה יוכל להשפיע כל טוב
 לעולם כמו בחפלה, וזהו יערוף כמטר לקחי,
 ובחינת המטר הוא להשפיע חיים וטוב
 לעולם, כן יהיה לקחי להשפיע השפעות
 טובות לעולם על ידי היחוד כנ"ל, והבן.

*

יערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי. הנראה
 לרמוז בזה על פי דברי הספר **נוצם**
אלימולך (פי' ויצא ד"ה ויעקב ה"י רועה) שכתב על
 מה שאנו רואים הנדיקים המה רופאי חולים
 וכדומה, ומתוך כי על ידי לימודם בחורה
 ומחדשים חדושי אורייתא המה בוראים דברים
 חדשים (עי' זוה"ק הקדמה דף ד' ע"ב), לכן אף
 שגזר על האדם ח"ו איזו גזירה, המה
 בתורתם ועבודתם מביאים האדם הזה בעולם
 החדש, והוא כאיש אחר כי על אותו העולם
 לא נגזר כלל הגזירה זו וממילא נתרפא
 החולה. וזה פי' יערוף כמטר לקחי, פי'
 הלימוד שלי יהיה בקדושה כנ"ל, ואז תול כטל
 אמרתי, על העמיד להחיות מתים (חגיגה י"ב
 ע"ב) על של תחיה, גם אמרתי יהיה בכח כטל
 להחיות ולרפאות אנוש, אמן. L

*

היצור תמים פעלו וגו' נדיק וישר הוא.
 מצינו בגמרא (מועד קטן ט' ע"א)
 שאמר ר' שמעון בן יוחאי לבניו לכו אלליהם
 כי אנשי לורה הם, פי' שהיו שומרים האות
 ברית קודש ולא היו פוגמים ולא יראו מפחד
 זלילות, כידוע כי לינת הלילה פוגם, לכן
 בקדשים היו צריכין עיצור לורה (פסחים ל"ד
 ע"ב), פי' להמתין עד שיעצור עליהם לילה

ונפגמו מקדושתן. וידוע כח הנדיק גמור כמו
 אברהם אבינו ע"ה כתיב (נחמיה ט, ח) ותקם
 את דבריך כי נדיק אמה, פי' שהיה מעורר
 בכח נדקתו בחינת נדיק של מעלה כידוע
 ליודעי חן, כמו שאמרו (עוקצין פ"ג מ"ב)
 עתיד הקדוש צרוך הוא להנחיל לכל נדיק
 ונדיק, פי' שהנדיק שלמטה מעורר הנדיק
 שלמעלה. וזה דאיתא (פירוש אל מסתתר) יסוד
 נדיק בשבעה נעלם כו' נדיק אמה ד', פי'
 מעורר הנדיק אמה ד'. אבל בנת שלא היה
 כוחו גדול כל כך כמו אברהם אבינו, לכן כתיב
 (בראשית ו, ט) איש נדיק תמים היה בדורותיו,
 פי' שלא היה רק בדור שלמטה.

וצחזור לציאור הכתוב, הצור לשון צורה,
 פי' מי שהוא צמדריגה זו שיהיה
 מצעלי צורה לכל יפגום צורתו, תמים פעלו,
 כל כוחו הוא שמירת אמת ברית קודש הוא
 מדת תמים, ונדיק כזה יכול לעורר ולהביא כל
 השפעות שילכו ציושר לכלל ישראל ואל ישלטו
 רשעים, וזה נדיק וישר הוא, פי' מעורר
 הנדיק שלמעלה שילכו ההשפעות ציושר לכלל
 ישראל, והבן.

*

יצרנהו כאישון עינו וגו'. ידוע כי עיקר
 מכל העינים הוא שמירת העינים
 חוש הראות כאישון בת עין הנקודה הפנימית,
 אשר הוא כמו מראה הלבושה שקורין
 [שפיגל], אם האדם מציט צו הוא נראה
 צורתו צו כולו בתוכו, וזה הרמוז בכח צודל
 השמירה שצריך האדם לשמור חוש הראות
 כמו ששומר אישון בת עינו, האמנם כי הדבר
 קשה מאד בכח ובפעול כי הוא לא אפשר ולא
 קמכוון, עם כל זה האדם צריך לעשות מה
 שזיכולתו ואז מקיישין אותו מן השמים כמו

הַיִּם וַיִּהְיוּ גַלְיוֹת יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ:

וְיִהְיוּ גַלְיוֹת יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: (טז) וְשִׁוְיִי פִתְגָמֵי נְבוּאָתִי בַפּוֹמֶךְ וּבִטְלַל גְּבוּרָתִי אֲגִנִּית עֲלֶיךָ לְקִימָא עִמָּא דְאָמִיר עֲלִיהוֹן דִּיסְגוֹן כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָּא וְלִשְׁכַּלְלָא כְּנִשְׁתָּא דְאָמִיר עֲלִיהוֹן דִּיסְגוֹן כְּעַפְרָא דְאַרְעָא וְלִמְיָמֵר לְדַדְרִין בְּצִיּוֹן עֲמִי אַתּוֹן: (יז) אַתְרָבָא אַתְרָבָא

וְאֲשִׁים דְּבַרְי בְּפִיךָ וּבְצֶל יָדֵי כְּפִיתֶיךָ

לְנַטַע שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן

עַמִּי-אֲתָהּ: הִנֵּה הִתְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי

קוֹמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד יְהוָה

אֶת-כּוֹס הַמָּתוֹ אֶת-קַבְעַת כּוֹס

רש"י

תולדות אהרן

(טז) לנטוע שמרים. לקיימא עמא דאמיר עליהון דיסגון ככוכבי שמיא: וליסוד ארץ. ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא: (יז) קבעת. ת"י פילי והוא שם כוס ולי נראה קבעת אלו השמרים הקבועים בתחמית הכלי ומנית יורה עליו כמה שנאמר שמריה ימלו (תהלים עה):

מצודת דוד

מצודת ציון

אנכי ה' אלהיך והכל בידי פעם בוקע מי הים לבל ילך במהלכו ופעם יצוה שירדמו הגלים ויהמו בקול גדול: ה' צבאות שמו. לפי שהוא מושל בצבאות מעלה ומטה: (טז) ואשים דברי בפוך. דברי התורה שמתו בפוך לדבר בס: ובצל ידו כפיתך. מעולם הגנתי עליך מן האויב בזכות התורה: לנטוע שמרים. שיהיו נטועים על אדמתם עם ישראל אשר עליהם נאמר ככוכבי השמים כמו שכתוב הבט נא השמימה וספור הכוכבים וכו' כה יהיה זרעך (בראשית ט"ו): וליסוד ארץ. שיהיו מיוסדים אלו הגמשלים גם לעפר הארץ כמ"ש ושמתו את זרעך כעפר הארץ (שם יג): ולאמר לציון. כל העכו"ם יאמרו על בני ציון שהמה עמי כי יהיה נראה בהם שפע טובה מרובה: (יז) התעוררי. זהו מאמר הנביא בבשורה הקיצי מתרדמת הצער וקומי: אשר שתית. אשר עד הנה שתית כוס החמה הבא מה' ונתמרק א"כ העון: את קבעת. השמרים הקבועים בתחתית כוס התרעלה כבר שתית ומצית את הכל ולא נשאר מאומה ר"ל כל

ביאור הענין

חזון ישעיהו - מלבי"ם

ביאור המלות

אשר הוא רגע ומניח סערת הים גם בעת אשר יהמו גליו, ואם סערת הים ורגשותיו אקים לדממה, איך לא אשבית שאון אנוש רמה וקצפו: (טז) ואשים, והלא אנכי שמתו דבר הבטחתי בפוך, מה שהבטחתי להושיעך, ועד שתבא הישועה בהכרח בצל ידי כפיתך בל תכלה למען אקים דברי אשר הבטחתי, ומכאן מה הם הדברים ששמתו בפוך. הוא לנטוע שמרים וליסוד ארץ ולאמר לציון, ר"ל שגם אם יצויר שיהיה דבר זה שהיא גאולת ציון קשה כבריאת שמים וארץ, שמתו דברי בפוך, כי גם זאת אעשה לנטוע שמרים חדשים וארץ חדשה ולאמר לציון עמי אתה, והמליצה שא"א שחקות שמים וארץ ודרכי הטבע יעכבו בידי מעשות זאת, כי או אבטל חקותיהם, ואיסוד שמרים חדשים, בלבד שאמלא דברי אשר שמתו בפוך לאמר לציון עמי אתה, ולכן אני אומר לך. (יז) התעוררי התעוררי, אתה, תחת שאמרת לי עורי עורי לבשי עו זרוע ה' אני אומר התעוררי קומי ירושלים כי כך הדבר תלוי. אשר שתית ר"ל כי ישראל שתו שני כוסות. א) כוס החמה שקצף ה' עליהם ועזבם והסתיר פניו מהם. ב) כוס התרעלה שהוא העונש והיסורין שגור עליהם ע"י שהיה עליהם בחמה, והנה את כוס החמה לא שתו את כולו, כי לא העיר ה' כל חמתו ולא

וּבְתוֹשֵׁבְחָן עַל טוֹרָא דְקוֹדֶשָׁא
 אָמַר יי כְּמָא דִּיִּתּוֹן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל יַת קוֹרְבָנָא בְּמִנָּא דְחֵי
 לְבֵית מִקְדָּשָׁא דִּיִּי: (כא) וְאָף
 מִנְחוֹן אֶקְרַב לְמַחְוֵי כַּהֲנָיָא
 וְלֹאֵי אָמַר יי: (כב) אֲרִי כְּמָא
 דְשִׁמְיָא חֲדָתִין וְאַרְעָא חֲדָתָא
 דְאַנָּא עָבִיד קִימִין קְדָמִי אָמַר
 יי כֵּן יִתְקַיֵּם זְרַעְכוֹן וְשׁוּמְכוֹן:
 (כג) וְיִהְיֶה בְּזִמְנֵי רִישׁ יְרַח בֵּירַח
 וּבְזִמְנֵי שְׁבָא בְּשָׁבָא יִיתּוֹן כָּל
 בְּשָׂרָא לְמַסְגַּד קְדָמִי אָמַר יי:
 (כד) וְיִפְקֹון וְיִחְזוֹן בְּפַגְרֵי גְבַרְיָא

אֲחֵיכֶם מִכָּל־הַגּוֹיִם | מִנְחָה לַיהוָה
 בַּסּוּסִים וּבַרְכָב וּבַצְּבִים וּבַפָּרָדִים
 וּבַכְּרָפוֹת עַל הַר קְדְשֵׁי יְרוּשָׁלַם
 אָמַר יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הַמִּנְחָה בְּכָל־יְמֵי טַהוֹר בֵּית יְהוָה:
 כֹּא וְגַם־מֵהֶם אֶקַּח לַכַּהֲנִים לְלוֹיִם אָמַר
 יְהוָה: אֲכַב כִּי כֹאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים
 וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה
 עִמָּדִים לְפָנַי נְאֻם־יְהוָה כֵּן יַעֲמֵד

זְרַעְכֶם וּשְׁמֵכֶם: כֵּן וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת
 בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹוא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְהוָה:

תולדות אהרן

את המנחה. (ברכות ח): השמים החדשים. עקדה שער כו עקרים
 מ"ד פמ"ב זוהר בראשית: מדי חדש. מגילה לר סוטה ה זוהר
 אחרי: כל בשר. זוהר תרומה שלח:

רש"י

הרכוקים את כזדי אשר ראו צמלחמה ואף
 צאותם פליטים אשים אחת מן האומות שנידונו
 חזיריהם זהם כדי להודיע לרחוקים צמגפה זו

נגפו הנוצאים על ירושלים: (כ) ובצבים. הם עגלות מטוקסות צמחיות ואהל ודומה לו שש עגלות
 נצ (צמדצר ז): ובכרברות. צשיר משחקים ומכרכרים כמו ודוד מכרכר (שמואל ז ו) טריפי"ר צלעו
 ומנחם פירשו לשון כצש כמו שלחו כר מושל ארץ (לעיל טו): כאשר יביאו. מנחה בכלי טהור לרצון
 כן יביאו את אחיכם למנחת רצון: (כא) וגם מהם אקח לכהנים ללוים. מן העמים המצויים אותם ומן
 המוצאים אקח כהנים ולוים ולפני גלוים הכהנים והלוים שצדם ואצרו אותן מתוכן והיו משמשין

מצודת ציון

יהי לה פליטה (שם נ'). תרשיש וגו'. שמות ארצות: (כ) ברכב.
 במרכבות: ובצבים. עגלות מכוסות וכן עגלות צב (במדבר ז):
 ובפרדים. הם הנולדים מן הטוס והחמור: ובכרברות. ברקודים
 של שמחה וכן ודוד מכרכר בכל עוז (שמואל ב' י): (כג) מדי.
 ענינו כמו מתי וכן מדי עברו (לעיל כ"ח): חדש. כן יקרא ראש

מצודת דוד

את ישראל בסוסים וברכב וכו' למנחה לה': על הר
 קדשי. אל הר קדשי ולתוספות ביאור אמר ירושלים:
 כאשר יביאו וכו'. בכלי טהור. כמו שמביאים ישראל את
 המנחה בית ה' בכלי טהור כן יביאו העכו"ם את ישראל
 בבגדים טהורים ונאים ובמרכבות נאות ומכובדות:
 (כא) וגם מהם. גם מהמובאים אקח להיות כהנים ולוים

מאותם שיהיו ממשפחת כהונה ולויה עם כי נשכחת זכרם בהיותם בארץ רחוקה והיו מתווקים עצמם בחזקת ישראל
 הגה לפני גלוי הכל: (כב) אשר אני עושה. בימים ההם: עומדים לפני. אשר יהיו עומדים וקיימים לפני ר"ל שיהיה
 עמידתם לעולם על ידי ולא יכלו עוד כקדמונים: כן יעמוד. כן יתקיים לעולם זרעכם ושמכם כי לא ימחה שם ישראל
 עד עולם: (כג) והיה מדי חדש בחדשו. מתי שיהיה ראש חדש והוסיף לומר בחדשו ר"ל בראש חדש עצמו ולא יעבור
 הזמן וכן ומדי שבת בשבתו: יבוא כל בשר. ר"ל כל בני אדם אפילו שאר העמים: להשתחוות לפני. בבית המקדש: